EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE

NÁRODOHOSPODÁRSKA FAKULTA

Evidenčné číslo:101002/I/2018/36066205958948356

VÝVOJOVÉ TRENDY BANKOVÝCH SÚSTAV – MODELY CENTRÁLNEHO BANKOVNÍCTVA

Diplomová práca

2018 **Bc. Nikola Diškanová**

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE

NÁRODOHOSPODÁRSKA FAKULTA

VÝVOJOVÉ TRENDY BANKOVÝCH SÚSTAV – MODELY CENTRÁLNEHO BANKOVNÍCTVA

Diplomová práca

Študijný program: Ekonomická teória a ekonomická žurnalistika

Študijný odbor: Národné hospodárstvo

Školiace pracovisko: Katedra ekonomickej teórie

Vedúci záverečnej práce: Ing. Marcel Novák, PhD.

Bratislava 2018 **Bc. Nikola Diškanová**

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že svoju diplomovú prácu som spracovala samostatne a všetka použitá literatúra je uvedená.

Dátum:

Poďakovanie

Touto cestou sa chcem poďakovať vedúcemu mojej diplomovej práce Ing. Marcelovi Novákovi, PhD. za poskytnutú odbornú pomoc, cenné rady a správne smerovanie pri písaní diplomovej práce.

Abstrakt

DIŠKANOVÁ, Nikola: *Vývojové trendy bankových sústav – Modely centrálneho bankovníctva.* – Ekonomická univerzita v Bratislave. Národohospodárska fakulta; Katedra ekonomickej teórie. – Vedúci diplomovej práce: Ing. Marcel Novák, PhD. – Bratislava: NHF EU, 2018, 78 s.

Hlavným cieľom diplomovej práce je sumarizácia poznatkov v oblasti vymedzenia podstaty fungovania centrálneho bankovníctva vo vybraných centrálnych bankách ECB, FED, BOE, BOJ a následné porovnanie s princípmi, na ktorých je založená podstata islamského bankovníctva, ktoré v súčasnosti predstavuje stále viac a viac atraktívny trend pre viacerých centrálnych bankárov. Práca je rozdelená do 4 kapitol. Obsahuje 1 graf, 5 tabuliek a 8 obrázkov. Prvá kapitola je venovaná teoretickému vymedzeniu pojmov, ktoré súvisia s centrálnym bankovníctvom, jeho vznikom, podstatou, úlohami a funkciami. V tejto kapitole sme venovali pozornosť centrálnym bankám – Európskej centrálnej banke, Federálnemu rezervnému fondu, Anglickej centrálnej banke a Japonskej centrálnej banke. V ďalšej časti práce sú charakterizované ciele diplomovej práce. V tretej kapitole diplomovej práce sú uvedené metodologické východiská a štvrtá kapitola sa zaoberá výsledkami práce. V tejto časti porovnávame vybrané centrálne banky v súvislosti s výkonom menovej politiky a ich cieľmi. V ďalšej časti práce plynulo prechádzame na atraktívny vývojový trend v oblasti centrálneho bankovníctva, islamské bankovníctvo. Zameriavame sa na vymedzenie základných pojmov, špecifík, a zároveň poukazujeme na aktuálny stav a rastúci trend islamských bánk v kontexte svetového centrálneho bankovníctva. V závere sme vytvorili SWOT analýzu približujúcu výhody a nevýhody islamského bankovníctva. Analyzovali sme možné ohrozenia, ktorým by sa malo islamské bankovníctvo v budúcnosti vyvarovať a priblížili sme jeho perspektívy. Poukazujeme na situáciu Islandského centrálneho bankovníctva, ktoré malo pred finančnou krízou prosperujúcu ekonomiku. Zameriame sa na zmenu, s ktorou prichádzajú. Vyvodíme výhody, ktoré by daná reforma Islandu priniesla.

Kľúčové slová: centrálna banka, menová politika, islamské bankovníctvo, SWOT analýza.

Abstract

DIŠKANOVÁ, Nikola: *Banking Systems Development Trends - Central Banking Models.* - University of Economics in Bratislava. Faculty of National Economy; Department of Economics. – Supervisor: Ing. Marcel Novák, PhD. – Bratislava: NHF EU, 2018, pages: 78.

The main aim of the diploma thesis is to summarize the knowledge in the area of the definition of the functioning of central banking in the selected central banks of the ECB, FED, BOE, BOJ and then to compare with the principles on which the essence of Islamic banking is based and which is now an increasing and more attractive trend for multiple central bankers. The thesis is divided into 4 chapters. Includes 1 graph, 5 tables and 8 images. The first chapter is devoted to the theoretical definition of concepts related to central banking, its origins, nature, tasks and functions. In this chapter, we paid attention to central banks - the European Central Bank, the Federal Reserve Fund, the Central Bank of England and the Japanese Central Bank. In the next part of the thesis the aims of the thesis are characterized. In the third chapter of the diploma thesis are presented the methodological basics and the fourth chapter deals with the results of the work. In this section, we compare selected central banks in relation to the performance of monetary policy and their objectives. In the next part of the work, we are constantly moving towards an attractive development trend, Islamic banking in the area of central banking. We are focusing on the definition of the basic concepts, the specificities, and at the same time point out the current state and the growing trend of Islamic banks in the context of global central banking. Finally, we developed a SWOT analysis of the benefits and disadvantages of Islamic banking. We have analyzed the possible threats that Islamic Banking should avoid in the future and approach its prospects. We want to point out the situation of Icelandic Central Banking, which faced a change in the financial crisis before the prosperous economy. We will derive the benefits that Iceland's reform would bring.

Keywords: central bank, monetary policy, Islamic banking, SWOT analysis.

OBSAH

ÚVOD 11

1 Súčasný stav skúmanej problematiky 13

1.1 Z histórie centrálneho bankovníctva 13

1.1.1 Spory o prvenstvo 13

1.1.2 Odlišnosti v zakladaní centrálnych bánk 14

1.2 Postavenie centrálnej banky v ekonomike 16

1.3 Funkcie, resp. úlohy centrálnej banky 20

1.4 Ciele centrálnej banky, resp. ciele menovej politiky 22

1.5 Európska centrálna banka 23

1.5.2 Orgány Európske centrálnej banky 25

1.5.3 Úlohy Európskej centrálnej banky 26

1.5.4 Cieľ a stratégia Európskej centrálnej banky 27

1.6 Federálny rezervný systém 30

1.6.1 Orgány Federálneho rezervného systému 32

1.6.2 Ciele, nezávislosť a zodpovednosť Federálneho rezervného systému 33

1.6.3 Menová politika Federálneho rezervného systému 35

1.7 Anglická centrálna banka 36

1.7.1 Funkcie Anglickej centrálnej banky 37

1.7.2 Stratégia Anglickej centrálnej banky 37

1.7.3 Menová politika Anglickej centrálnej banky 38

1.8 Japonská centrálna banka 38

1.8.1 Cieľ a stratégia menovej politiky Japonskej centrálnej banky 39

2 Cieľ diplomovej práce 42
3 Metodika práce a metódy skúmania 43
4 Výsledky práce 45
4.1 Analýza centrálnych bánk ECB, FED, BOE, BOJ 45
4.1.1 Nezávislosť ECB, FED, BOE, BOJ 47
4.1.2 Monetárna politika ECB, FED, BOE, BOJ 49
4.2 Charakteristika Islamského bankovníctva 50
4.2.1 Špecifiká Islamského bankovníctva 51
4.2.2 Ciele Islamského bankovníctva 53
4.2.3 Dohľad v Islamskom bankovníctve 54
4.3 Islamské bankovníctvo v súčasnosti 56
4.3.1 Svetové banky a ich postoj k Islamskému bankovníctvu 57
4.4 Islamské bankovníctvo v Spojenom kráľovstve a USA 59
4.5 Problémy a perspektívy 61
4.5.1 Výhody a nevýhody Islamského bankovníctva 64
4.5.2 Kritika Islamského bankovníctva 67
4.6 Islandské bankovníctvo 68
ZÁVER 70
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY 74

Zoznam obrázkov

Obrázok 1- Nezávislosť centrálnej banky 17
Obrázok 2 - Orgány ECB 25
Obrázok 3 - Stratégia menovej politiky ESCB 29
Obrázok 4 - Štruktúra FED 32
Obrázok 5 - Štruktúra BoE 36
Obrázok 6 - Rozdelenie úroku "ribá" 52
Obrázok 7 - Dva druhy rizika "gharar" 52
Obrázok 8 - Globálny odhad moslimskej populácie 59
Obrázok 9 - Problémy z hľadiska interného prostredia 62

Zoznam tabuliek

Tabuľka 1- Indexy nezávislosti centrálnych bánk 20
Tabuľka 2 - Menový program ECB na strednodobé obdobie 29
Tabuľka 3 - Nezávislosť ECB, FED, BOE, BOJ v rámci politickej nezávislosti podľa GMT indexu 47
Tabuľka 4 - Nezávislosť ECB, FED, BOE, BOJ v rámci ekonomickej nezávislosti podľa GMT indexu 48
Tabuľka 5 - SWOT analýza islamského bankovníctva 65

Zoznam grafov

Graf 1 - Celkové finančné aktíva Islamu 57

ÚVOD

Bankovníctvo, resp. bankový systém sa v posledných rokoch dostáva do pozornosti odbornej verejnosti, médií, ale aj domácností. Tým, že banky zabezpečujú tok peňazí a spravujú naše financie, je ich podnikanie pod drobnohľadom verejného záujmu. Kríza, ktorá prepukla v roku 2008, bola označovaná za finančnú. Následkom krízy bolo množstvo diskusií o príčinách, ktoré ju spôsobili, o následkoch, ktoré za sebou necháva, ale aj o tom, čo ju sprevádza. Vysvetľovať zlyhanie mechanizmov, ktoré situáciu na trhoch spôsobili a hľadať riešenia na prekonanie obdobia po kríze, je veľkou výzvou. Vznik krízy úzko súvisí s princípmi fungovania bankových systémov a jej následky majú vplyv aj na ostatné odvetvia. K hlavným subjektom globálnej ekonomiky, ktoré sa ocitli v kríze, patria globálne systémy centrálneho bankovníctva, ku ktorým patrí Federálny rezervný systém a Európska centrálna banka, spolu s ďalšími gigantmi centrálneho bankovníctva – Anglickou centrálnou bankou a Japonskou centrálnou bankou.

V teoretickej časti diplomovej práce venujeme pozornosť základnej charakteristike centrálneho bankovníctva, jeho historickému vývoju, úlohám, cieľom a funkciám, reguláciám a nezávislosti centrálnych bánk. V samostatnej časti sa zaoberáme jednou z najstarších centrálnych bánk sveta, ktorou je Anglická centrálna banka. Dve najrozsiahlejšie časti sú venované globálnym systémom centrálneho bankovníctva – Federálny rezervný systém a Európska centrálna banka. Okrem ich vývoja, riadenia a nezávislosti sa zaoberáme aj výkonom menovej politiky, v ktorom možno nájsť spoločné znaky ako aj odlišnosti. Ďalšia časť je venovaná Japonskej centrálnej banke, ktorú porovnávame spolu s ostatnými centrálnymi bankami v stanovení jej cieľov a stratégie, ktorú si daná centrálna banka určila. Prostredníctvom analýzy vybraných funkcií centrálnych bánk porovnávame výkon menových politík a stanovených cieľov týchto bankových giga systémov.

Aktuálna ekonomická situácie ponúka otázku, či dokážu bankové systémy plynule a efektívne zabezpečiť všetky stanovené úlohy, ktoré sú nevyhnutné pre správne fungovanie trhovej ekonomiky. V súčasnosti existuje centrálne bankovníctvo - islamské

centrálne bankovníctvo, ktorého fungovanie je založené na etike, solidarite, rovnosti a spravodlivosti.

Praktická časť diplomovej práce sa zaoberá špecifikami islamského bankovníctva, ktoré sa v súčasnosti stáva rozvíjajúcim a atraktívnym trendom v oblasti centrálneho bankovníctva. Islamské bankovníctvo sa opiera o posvätnú knihu Korán, ktorá nepredstavuje len znak náboženstva, ale predstavuje spôsob života moslimov. Bankovníctvo v islame je založené na pravidlách a princípoch šáríe, ktoré súvisia so zákazom úroku. Práca objasňuje teoretické východiská islamského bankovníctva so zameraním na priblíženie konkrétnych princípov a zásad islamu. Hlavným cieľom diplomovej práce je sumarizácia poznatkov v oblasti vymedzenia podstaty fungovania centrálneho bankovníctva vo vybraných centrálnych bankách ECB, FED, BOE, BOJ a následné porovnanie s princípmi, na ktorých je založená podstata islamského bankovníctva, ktoré v súčasnosti predstavuje stále viac a viac atraktívny trend pre viacerých centrálnych bankárov. Na základe zistených poznatkov práca skúma aktuálne pôsobenie islamského bankovníctva, vybrané problémy a perspektívy, ktoré so sebou prináša. SWOT analýza zachytí výhody, ktorými dané bankovníctvo disponuje, samozrejmosťou je pripomenutie si nevýhod, ktoré vznikajú pri využívaní islamského systému. Zhodnotíme príležitosti a hrozby v kontexte svetového centrálneho bankovníctva. V závere prinesieme odôvodnenú kritiku islamského bankového systému.

Zároveň chceme poukázať na situáciu Islandu – Islandského centrálneho bankovníctva, ktoré malo pred finančnou krízou prosperujúcu ekonomiku. Kríza priniesla Islandu obrovské problémy a najväčšie banky zbankrotovali. Situáciu riešia dlhodobo. Chceme poukázať na zmenu, s ktorou prichádzajú. Vyvodíme výhody, ktoré by daná reforma Islandu priniesla.

1 Súčasný stav skúmanej problematiky

1.1 Z histórie centrálneho bankovníctva

Centrálne banky predstavujú jadro každého moderného bankového systému a aj modernej ekonomiky. Vykonávajú tri základné funkcie, medzi ktoré zaraďujeme:

- Postavenie monopolu a emisia hotovostných peňazí.
- Uskutočňujú menovú politiku.
- Upravujú bankový systém a zabezpečujú bankový dohľad.

Centrálne banky predstavujú relatívne mladé inštitúcie v porovnaní s ostatnými bankami. Napríklad v Taliansku banky vznikali už v 12. storočí. Osobitne to platí o Európskej centrálnej banke. Vznikla 1. júna 1997 a v roku 1999 začala fungovať ako jadro Eurosystému a Európskeho systému centrálnych bánk. Dlhú históriu nemá ani Federálny rezervný systém, ktorý vznikol v roku 1913 na základe zákona o Federálnej rezerve. V čase jeho vzniku vo svete existovalo už 20 centrálnych bánk. Po druhej svetovej vojne nastal rýchly nárast centrálnych bánk a ich počet sa zvyšoval. Dôsledkom rýchleho nárastu centrálnych bánk bol rozpad kolonializmu. Ešte pred vznikom Európskej centrálnej banky existovalo 172 centrálnych bánk.[1]

1.1.1 Spory o prvenstvo

Historickým prvenstvom sa môžu pýšiť až dve centrálne banky. Vznikli v druhej polovici 17. storočia a ide o Sveriges Riksbank a Bank of England. História Švédskej ríšskej banky siaha do roku 1656. V Štokholme založili súkromnú obchodnú banku s názvom Rikets Standers Bank, ale v rokoch 1664 – 1668 sa ju vláda rozhodla reorganizovať a jej názov sa zmenil na Riksbank. Od vlády bola nezávislá, ale pracovala predovšetkým pre vládu. Jej názov sa v roku 1697 znovu zmenil na Sveriges Riksbank po

[1] REVENDA, Zbyněk. *Centrální bankovnictví [Revenda, 2001]*. 2. rozšířené vyd. Praha: Management Press, 2001. 782 s. ISBN 80-7261-051-1.

tom, čo sa rozhodovacie právomoci previedli z kráľa na kráľovho poverenca. Vystupovala ako centrálna banka, ale ponechala si funkcie obchodnej banky a dlhý čas bola jedinou švédskou obchodnou bankou. Pôsobila ako banka vlády, úverovala štátnu pokladňu a vydávala bankovky. Podľa vzniku založenia sa považuje za najstaršiu centrálnu banku. Iný názor prevláda vo Veľkej Británii a za najstaršiu centrálnu banku na svete považujú Bank of England. Anglická centrálna banka bola síce založená až v roku 1694, ale od začiatku sa pokladala za čisto centrálnu banku. Centrálne banky v iných krajinách začali vznikať oveľa neskôr. Dánsko bolo jednou z prvých európskych krajín, v ktorej sa začalo rozvíjať centrálne bankovníctvo. Rok 1736 sa pokladá za vznik súkromnej Dánskej centrálnej banky Danmarks Bank. Začiatky centrálneho bankovníctva v Španielsku siahajú do 18. storočia. Dôvody vzniku centrálnych bánk boli rôzne. Za najčastejšie sa považovali finančné potreby panovníka, prípadne vlády, ktorým chýbali peniaze na financovanie vojnových výdavkov. Príkladom je založenie centrálnej banky vo Francúzsku, ktorá bola založená práve so spomínaných dôvodov Napoleonom v roku 1800. 19. storočie súvisí so vznikom centrálnych bánk v Európe. Z mimoeurópskych krajín si zasluhuje pozornosť Japonsko. Japonská centrálna banka Nippon Ginko vznikla podľa vzoru Belgickej centrálnej banky v roku 1882.[2]

1.1.2 Odlišnosti v zakladaní centrálnych bánk

Jednu z kľúčových úloh v systéme riadenia spoločnosti zohráva aj centrálne bankovníctvo. Za obdobie vzniku CB vo svete považujeme 17.storočie. Od tohto obdobia sme boli svedkami vytvárania rôznych inštitucionálnych schém. Pod inštitucionálnymi schémami si možno predstaviť rozdielne zastrešenie menovej politiky. V minulosti môžeme nájsť príklady centrálnych bánk, ktoré boli vytvorené na národnom ale aj regionálnom princípe. Aj systémy centrálneho bankovníctva sú rôzne. Od jednoduchých homogénnych systémov, ktoré predstavujú jednu inštitúciu tvoriacu centrálnu banku až

[2] DUFALA, V. 1999. Z histórie Európskeho bankovníctva. Košice : Východoslovenské tlačiarne, 1999. 179 s. ISBN 80-7132-017-X.

k štruktúrovaným systémom, za ktorý možno považovať Federálny rezervný systém v USA.

Okrem rozdielneho inštitucionálneho usporiadania možno pozorovať aj diferencovaný prístup centrálnych bánk pri jednotlivých funkciách. Po zahrnutí emisnej činnosti sa začali menové autority považovať za centrálne banky. Z historického hľadiska to nie vždy bola prvá funkcia, ktorú vykonávali tieto inštitúcie. Prvé budúce centrálne banky mali za úlohu najprv zabezpečiť funkciu štátu. Až neskôr im bola pridelená aj spomínaná emisná činnosť. K tejto činnosti sa postupne prisúdili aj ďalšie funkcie.

Odlišnosť možno nájsť aj v operačnom rámci. Operačný rámec znamená rozdiel v použití priamych a nepriamych nástrojov menovej politiky. Nástroje menovej politiky vyplývali z charakteristík peňažného obehu a predovšetkým z nutnosti riešiť v danom období problém, ktorý sa týkal menového vývoja. Práve to bol dôvod toho, že konštrukcie menových cieľov neboli vždy rovnaké, aj keď v širšom chápaní je možné nájsť spoločné prvky.

V prípade právneho postavenia a finančných aspektov centrálnych bánk možno hovoriť o verejných inštitúciách, o spoločnostiach s kapitálom vytváraným prostredníctvom akcií. V tomto prípade má centrálna banka pri určitých činnostiach na jednej strane postavenie orgánu verejnej správy a na druhej strane postavenie podnikateľa.[3]

Napriek spomínaným odlišnostiam možno povedať, že menové autority patrili popri vláde danej krajiny k najdôležitejším subjektom v krajine. Vystupovali ako sofistikované a uznávané inštitúcie.

V publikácií o menovej politike existujú tri spôsoby historického zakladania centrálnych bánk:[4]

- Premena existujúcich súkromných obchodných bánk: základom bola transformácia obchodnej banky, ku ktorej došlo po trvalejších finančných

[3] KOTLEBOVÁ, J., SOBEK, O. 2007. Menová politika-stratégie, inštitúcie, nástroje. Bratislava : Iura Edition, 2007. 317 s. ISBN 978-80-8078-092-0.

[4] REVENDA, Zbyněk. *Centrální bankovnictví [Revenda, 2001]*. 2. rozšířené vyd. Praha: Management Press, 2001. 34-37 s. ISBN 80-7261-051-1.

problémoch. Štát sa rozhodol prideliť tejto inštitúcií niektoré z funkcií centrálnej banky. Ako príklad možno uviesť Švédsku centrálnu banku, ktorej štát pridelil funkciu banka štátu a regulovanie množstva emitovaných bankoviek.

- Prisúdenie práva na emisiu bankoviek: Príkladom môže byť Talianska centrálna banka, kde bankovky emitovali obchodné banky, ale aj súkromné nebankové firmy. Štát v roku 1926 prišiel s riešením zložitého systému a právo na emitovanie bankoviek získala výlučne Banca d´ Italia.
- Založenie centrálnej banky – nová inštitúcia: v roku 1694 vznikla Anglická národná banka ako akciová spoločnosť. Právo emisie bankoviek jej bolo pridelené v rokoch 1844 – 1845 a považuje sa za skutočnú centrálnu banku. Ďalším príkladom bánk, ktoré vznikli rovnakým spôsobom je napríklad Banque de France v roku 1800.

1.2 Postavenie centrálnej banky v ekonomike

V histórii centrálneho bankovníctva v 20. storočí považuje za najväčší pokrok nezávislosť centrálnej banky. Tento vývoj bol ovplyvnený obdobím „Veľkej inflácie“ v polovici šesťdesiatych rokov. Nezávislosťou centrálnych bánk sa zaoberalo viacero ekonómov. V prípade, že chce centrálna banka dosiahnuť všetky stanovené ciele v rámci menovej politiky musí byť nezávislá. Rozhodnutia centrálnej banky musia byť autonómne a nemôžu ich ovplyvňovať iné subjekty. Iné subjekty by mohli byť hrozbou pre stratégiu menovej politiky, preto je dôležité dodržanie podmienky nezávislosti. Nezávislosť centrálnej banky predstavuje najdôležitejšiu časť pri sledovaní cenovej stability ako cieľ menovej politiky. Nezávislosť závisí od stupňa, ktorý je delegovaný na centrálnu banku. Čím vyšší stupeň nezávislosti, tým existuje väčšia možnosť, že centrálna banka splní svoj inflačný cieľ. Možno ju pochopiť rôzne, ale najčastejšími prípadmi, kedy hovoríme o nezávislosti sú:[5]

[5] PROCHÁZKA, P. 1996. Mezinárodní bankovnictví. Praha : BIVS, 1996. 347 s. ISBN 80-902243-0-X.

- Inštitucionálna.
- Funkčná.
- Finančná.
- Personálna nezávislosť.

Obrázok 1- Nezávislosť centrálnej banky

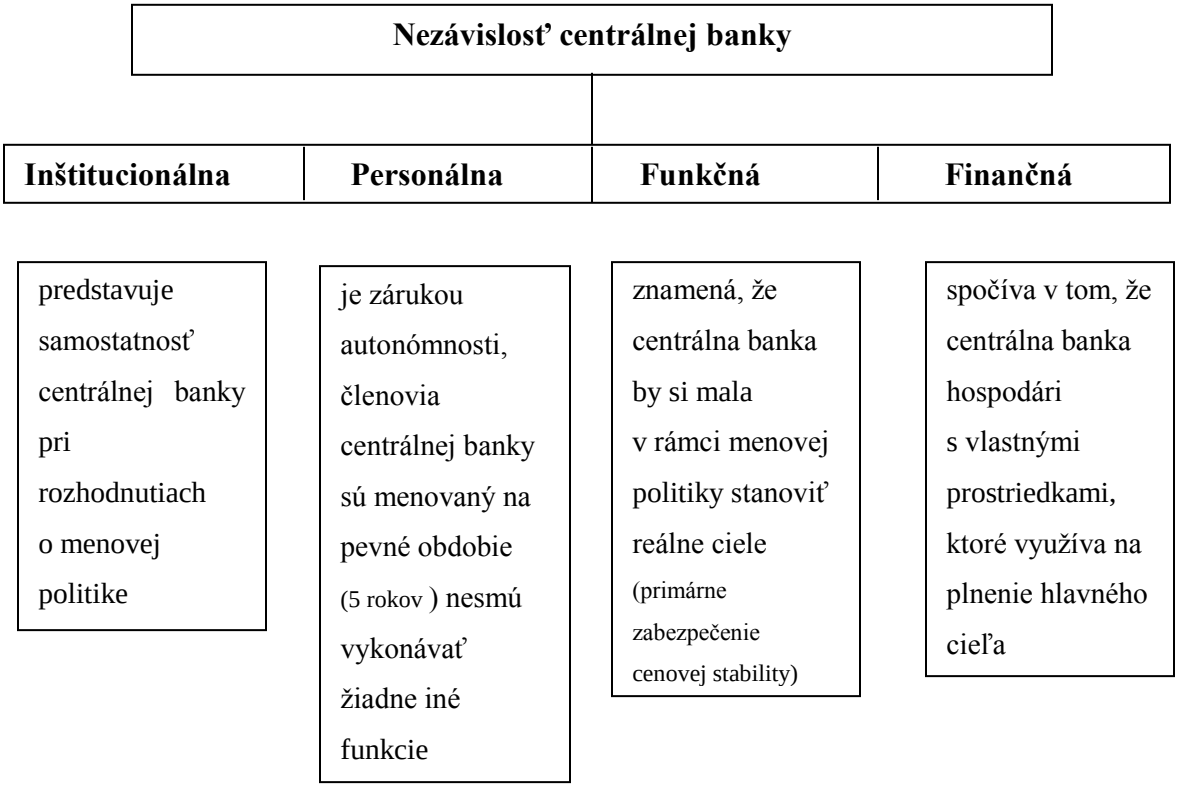

Zdroj: KOTLEBOVÁ J., vlastné spracovanie.

Odborné štúdie prinášajú aj inak definované typy nezávislosti CB:

1. Podľa autorov G. Debella a S. Fischera, v diele „Aká nezávislá by mala byť centrála banka“, rozlišujeme nezávislosť cieľov a nezávislosť nástrojov. Nezávislosť cieľov vysvetľujú ako autonómne rozhodnutie centrálnej banky pri výbere cieľov. Čo znamená, že centrálna banka sa slobodne rozhoduje o cieľovej

hodnote daného cieľa. V prípade nezávislosti nástrojov hovoria o centrálnej banke, ktorá má možnosť kontroly nad pákami menovej politiky a nad ich použitím.[6]

2. Práca V. Grilliho, D. Masciandara, a G. Tabelliniho s názvom „Politické a menové inštitúcie a verejné finančné politiky vo vyspelých krajinách“, prináša pohľad nezávislosti z politického a ekonomického hľadiska. Kde politická nezávislosť vychádza z predpokladu, že centrálna banka môže sledovať cieľ cenovej stability nezávisle od formálnych a neformálnych inštrukcií politických skupín. Pri ekonomickej nezávislosti má centrálna banka voľnosť bez obmedzenia určiť menovo-politické transakcie, ktoré sú dôsledkom zmien operačného cieľa.
3. P. Bofinger vo svojej práci „Menová politika – ciele, inštitúcie, stratégie a nástroje“, opisuje tri dimenzie nezávislosti: Prvá dimenzia – nezávislosť cieľov, druhá – nezávislosť nástrojov, tretia – personálna nezávislosť. Prvá dimenzia si vyžaduje, aby na ciele menovej politiky, nemala priamy dosah vláda. Druhá dimenzia, teda nezávislosť nástrojov vyžaduje, aby si centrálna banka mohla stanoviť operatívne ciele. Personálna nezávislosť tretia dimenzia je charakterizovaná autonómnymi rozhodnutiami orgánov centrálnej banky v smerovaní menovej politiky.[7]

Pri pozorovaní menových autorít práve vyspelých krajín sveta nájdeme rozdiely v zabezpečení nezávislosti. Ako sme spomínali nezávislosť je možné rozdeliť podľa stupňa. Najvyšší stupeň nezávislosti má Európska centrálna banka. Opak možno uviesť menové autority vo Veľkej Británii, Severné Írsko, Kanada a Nový Zéland, ktoré predstavujú menové autority z nízkym stupňom nezávislosti cieľov. Skutočnosťou je, že zákon o centrálnej banke stanovuje hlavným cieľom cenovú stabilitu, ale vláda má právo určiť konkrétnu cieľovú hodnotu. Nový Zéland určil cenovú stabilitu ako politickú dohodu medzi ministrom financií a guvernérom centrálnej banky. Veľká Británia poverila Štátnu

[6] HORVÁTHOVÁ E., 2009. Bankovníctvo. Ţilina: Georg, 2009. 604 s. ISBN 978-80-89401-03-1.
[7] BOFINGER, P.: Monetary Policy - goals, institutions, strategies and instruments, New York: Oxford University Press, 2001. 454 s. ISBN 978–01-99240-57-9.

pokladnicu, ktorá je zodpovedná za publikovanie toho, čo sa považuje za cenovú stabilitu. V Kanade o inflačnom cieli rozhodujú spoločne centrálna banka a vláda.

Nezávislosť nástrojov vo všeobecnosti znamená, že centrálna banka má byť nezávislá:[8]

- V prípade kontroly krátkodobých úrokových sadzieb, ide o najdôležitejšie operatívne kritérium menovej politiky.
- V prípade kontroly devízového kurzu, používaný ako operatívny medzi – cieľ a využívaný najmä v otvorenej ekonomike.
- V prípade reštrikcie úverov pre vládu, ktoré by mohli obmedziť kontrolu nad monetárnou bázou a zároveň aj nad krátkodobými úrokovými sadzbami.

Kontrola krátkodobých úrokových sadzieb je v štátoch zabezpečená vysokou autonómnosťou. V Kanade, Veľkej Británii alebo na Novom Zélande má vláda možnosť, ktorou môže ovplyvniť rozhodnutie centrálnej banky. Kontrola devízového kurzu predstavuje istý stupeň koordinácie rozhodnutí medzi centrálnou bankou a vládou. Žiadna banka nemá neobmedzenú kontrolu nad týmto operatívnym kritériom. V najlepšej pozícii v nezávislosť pri reštrikciách úverov, ktorú poskytuje centrálna banka vláde je Európska centrálna banka.

Viaceré skutočnosti treba zohľadniť aj pri personálnej nezávislosti. Ide o funkčné obdobie členov, počet členov, stupeň politickej diverzifikácie, právny štatút atď.. S nezávislosťou sú veľmi úzko späté aj indexy nezávislosti centrálnej banky, ktoré predstavujú jej meradlo. Spomínané indexy predstavujú prvky nezávislosti, v ktorých sa sledujú jednotlivé hodnoty centrálnych bánk. Pri meraní sa jednotlivým centrálnym bankám prideľujú hodnoty od 0 – 2. Najvyššiu nezávislosť pri meraniach centrálnych bánk vykazuje Európska centrálna banka.[9]

---

[8] KOTLEBOVÁ, J., SOBEK, O. 2007. Menová politika-stratégie, inštitúcie, nástroje. Bratislava : Iura Edition, 2007. 317 s. ISBN 978-80-8078-092-0.

[9] KOTLEBOVÁ, Jana.: Medzinárodné finančné centrá. IURA Edition 2004. 291 strán. ISBN 8089047831.

Tabuľka 1- Indexy nezávislosti centrálnych bánk

Centrálna banka	ECB	FED	BoJ	NBS	BoC	BoE	RBNZ
Nezávislosť cieľov	2	2	2	2	1	1	1
Nezávislosť nástrojov							
- Úroková politika	2	2	2	2	1	1	1
- Devízová politika	1	0	0	0	0	0	0
- Explicitne obmedz. úver vláde	1	0	0	0	0	0	0
Celková nezávislosť nástrojov	***1,33***	***0,66***	***0,66***	***0,66***	***0,33***	***0,33***	***0,33***
Politická nezávislosť							
- Podmienky funkčnosti	1	2	1	1	0,29	0,3	1
- Diverzifikácia	2	2	1	1	1	1	0
- Diverzifikovaná nominácia	2	0	2	1	0	0	0
- Časový horizont pre legislatívu	2	2	0	0	2	0	0
- Špeciálny štatút	2	0	0	0	0	0	0
Celková personálna nezávislosť	***1,8***	***1,2***	***0,8***	***0,6***	***1,1***	***0,26***	***0,2***
Celková nezávislosť	***1,7***	***1,3***	***1,2***	***1,1***	***0,8***	***0,5***	***0,5***

Zdroj: BOFINGER, P.; vlastné spracovanie.

Skratky v grafe: ECB – Európska centrálna banka, FED – Federálny rezervný systém, BoJ – Japonská centrálna banka, NBS – Národná banka Slovenska, BoC – Kanadská centrálna banka, BoE – Anglická centrálna banka, RBNZ – Kráľovská banka Nového Zélandu

1.3 Funkcie, resp. úlohy centrálnej banky

V histórii možno zachytiť rozdiel vo vývoji platobného systému a formovaním funkcií centrálnych bánk. V 19. storočí rástol význam bankoviek, ktoré boli v tej dobe vymeniteľné za zlato a viaceré banky sa rozhodli prideliť právo emisie určitým bankám. Právo emisie bolo obmedzené počtom bánk a väčšinou mali charakter súkromných bánk. Druhá polovica 19. storočia priniesla problém finančnej nestability emisných bánk, pretože sa postupne nahradzovali bankovky bankovými vkladmi. Táto skutočnosť vyvolala transformáciu

súkromnej emisnej banky na štátnu banku. Štátnej banke bolo pridelená funkcia veriteľa poslednej inštancie. Zmena nastala v 20. storočí, kedy sa konvertibilné peniaze nahradili papierovými peniazmi. Tie už neboli vymeniteľné za zlato. V roku 1973 sa do procesu zaviedli flexibilné devízové kurzy.[10]

Za začiatky novodobých centrálnych bánk považujeme prvú polovicu 19. storočia. V tomto období zohrávala vláda dôležitú úlohu pri stanovovaní inštitucionálneho rámca pre menovú oblasť ekonomiky. Východiskovým modelom pre viaceré krajiny sa stal model BCAM – Bank Charter Act Model. Obsahoval dôležité prvky:[11]

- Emisná banka predstavovala súkromnú banku, ktorá maximalizovala zisk.
- Emisia peňazí bola podmienená presnými pravidlami.
- Počet bánk, ktoré mali emisné právo bol obmedzený, ale centrálna banka mala privilegované postavenie.

V modeli nastali pochybnosti, pretože nepovažoval konkurenciu medzi emisnými bankami za postačujúcu na udržanie finančnej stability a usiloval sa o zavedenie presných pravidiel emisie. Na tento model sa možno pozerať z dvoch hľadísk. Z mikroekonomického hľadiska spotrebiteľ nevedel rozlíšiť kvalitu emitovaných bankoviek emisnými bankami. Mohlo sa stať, že niektoré banky mohli emitovať vo väčšej miere, než bola ich schopnosť konvertovať peniaze za zlato. Z makroekonomického hľadiska prekonávali banky spoločne určitú hranicu emisie a tým podporovali inflačné tlaky. Tento model sa prezentuje aj ako reakcia na bankové krízy.

Banka v monopolnom postavení emitovala peniaze a automaticky získala privilegovanú pozíciu voči všetkým ostatným bankám. Banky, ktoré neboli schopné emitovať peniaze, držali svoje vklady v emitujúcich bankách ako likvidnú rezervu. Emisné

---

[10] BELÁS, Jaroslav.: RETAIL BANKING. Teoretické, metodologické a riadiace aspekty. IURA Edition 2008. 207 strán. ISBN 978-80-8078-190.

[11] DUFALA, Václav.: Z histórie európskeho bankovníctva. 2. Prepracované vydanie. Východoslovenské tlačiarne. Košice 1997, 177 strán. ISBN 80-7132-017-X.

banky dokázali v čase finančnej nestability ponúknuť dostatočné množstvo bankoviek. Takto vznikla funkcia banky bánk. Problém nastal v prvej polovici 19. storočia. Súkromné emisné banky prestali refinancovať komerčné banky a túto funkciu chceli presunúť na verejné inštitúcie.[12]

Význam zlata sa v peňažnej výmene postupne znižoval. Toto znižovanie bolo zapríčinené zvýšeným použitím bankových vkladov a šekov a menšou reguláciou. Celkový objem depozít a šekov prevyšoval zásoby zlata. Nesúlad medzi emisiou hotovosti a emisiou bezhotovostných peňazí priniesol rýchle zakladanie nových centrálnych bánk. Za prototyp budúcej centrálnej banky možno považovať Federálny rezervný systém v USA. Išlo o verejnú inštitúciu s mandátom finančnej stability.[13]

Významnú úlohu v histórií centrálneho bankovníctva zohrala najmä funkcia banky štátu. Funkcia súvisela s financovaním vládneho deficitu. Za hlavné funkcie novodobých centrálnych bánk považujeme:[14]

- Emisia bankoviek a mincí do peňažného obehu.
- Riadenie menovej politiky a jej tvorba.
- Stabilita devízového kurzu domácej meny.
- Dohľad nad platobným systémom a jeho koordinácia.
- Banka štátu.
- Banka bánk.
- Reprezentácia krajiny pred medzinárodnými inštitúciami.

1.4 Ciele centrálnej banky, resp. ciele menovej politiky

Pre efektívnu menovú politiku je dôležité vybrať si kompatibilné ciele. Ide o ciele, ktoré sa navzájom podporujú a medzi sebou súvisia. Dôležité je spomenúť podstatu

[12] POLOUČEK, Stanislav. a kol.: Bankovnictví. Nakladatelství C. H. Beck Praha 2006. 736 strán. ISBN 80-7179-462-7.
[13] HORVÁTHOVÁ E., 2009. Bankovníctvo. Ţilina: Georg, 2009. 604 s. ISBN 978-80-89401-03-1
[14] KOTLEBOVÁ, Jana.: Medzinárodné finančné centrá. IURA Edition 2004. 291 strán. ISBN 8089047831.

magického trojuholníka, štvoruholníka a pod. Teórie o magickom trojuholníku, štvoruholníku sú založené na skutočnosti, že všetky ciele nie je možné realizovať súčasne. To znamená, že niektoré ciele musíme uprednostniť pred inými. Tento fakt sa môže negatívne prejaviť vzhľadom na zámery centrálnej banky v smerovaní ekonomiky. Pri realizovaní menovej politiky sa v minulosti sledovali tieto ciele:[15]

- Podpora zamestnanosti.
- Podpora ekonomického rastu.
- Rovnováha bežného účtu platobnej bilancie.
- Stabilita menového kurzu domácej meny.
- Stabilita úrokových sadzieb.
- Stabilita finančných tokov.

Na výber hlavného cieľa vplýva stav ekonomiky. Považuje sa za prvý faktor, na základe ktorého si centrálna banka vyberá ten z problémov, ktorý vyvoláva negatívnu reťazovú reakciu v hospodárstve. V prípade, že ekonomiku trápia viaceré problémy, bude sa realizovať taká menová politika, ktorá zabezpečí ich eliminovanie. Za konečný cieľ menovej politiky sa považuje sociálny blahobyt. Dlhodobé hľadisko menovej politiky je charakterizované cenovou stabilitou. To znamená, že z dlhodobého hľadiska je cieľom menovej politiky cenová stabilita a efektívne umiestnenie zdrojov. Z krátkodobého hľadiska sa menová politika snaží stabilizovať nominálny príjem. Centrálna banka maximalizuje sociálny blahobyt prostredníctvom kombinácie krátkodobých a dlhodobých cieľov. V súčasnosti sú najčastejšie spomínané ceny aktív, menové agregáty alebo cenová hladina ako ciele menovej politiky.[16]

1.5 Európska centrálna banka

Menovou autoritou Hospodárskej a menovej únie v Európe je Európska centrálna banka (ECB). Predstavuje vrcholný subjekt Európskeho systému centrálnych bánk

[15] KOTLEBOVÁ, J., SOBEK, O. 2007. Menová politika-stratégie, inštitúcie, nástroje. Bratislava : Iura Edition, 2007. 317 s. ISBN 978-80-8078-092-0.

[16] KOTLEBOVÁ, Jana.: Medzinárodné finančné centrá. IURA Edition 2004. 291 strán. ISBN 8089047831.

(ESCB). Zrodenie ECB sa spája s rokom 1998. 1. januára 1999 začala vykonávať funkcie centrálnej banky.[17]

ESCB tvorí ECB spolu s národnými centrálnymi bankami, ktoré sú štátmi Európskej únie. Tento systém so svojou štruktúrou a stratégiou predstavuje jedinečný subjekt menovej politiky v histórií. Vychádza z predpokladu, že hospodársku a menovú úniu budú postupne tvoriť všetky štáty Európskej únie. Plnú kompetenciu na výkon menovej politiky má Eurosystém. ESCB a Eurosystém nepredstavujú dva systémy fungujúce samostatne. Rozdiel je v odlíšení členov a nečlenov Európskej menovej únie (EMÚ). Eurosystém tvorí jedna centrálna banka resp. ECB a 18 národných centrálnych bánk (NCB) členských krajín EMÚ.[18]

Prvá etapa fungovania ECB spočíva v prebratí funkcií od Európskeho menového inštitútu (EMI). EMI predstavoval predchodcu ECB. Podmienkou zrušenia EMI bolo prevzatie aktív a pasív, s tým že sa vyrovnajú všetky pohľadávky a záväzky vyplývajúce z krátkodobého financovania a krátkodobých menových podpôr.[19]

---

[17] Cecchetti, S. G. – Ò Sullivan, R. (2003): The European Central Bank and the Federal Reserve. Oxford Review of Economic Policy, 19, č. 1, s. 30 – 43.

[18] KOTLEBOVÁ, J. a spol. 2007. Európska centrálna banka a riadenie likvidity bankového systému v Európskej hospodárskej a menovej únii. Bratislava: Habilitačné a inauguračné prednášky, 2007. 50 s. ISBN 978-80-225-2387-5.

[19] Gerlach, S. (2004): The Two Pillars of the European Central Bank. Economic Policy, 19, p. 390 – 439.

1.5.2 Orgány Európske centrálnej banky

Obrázok 2 - Orgány ECB

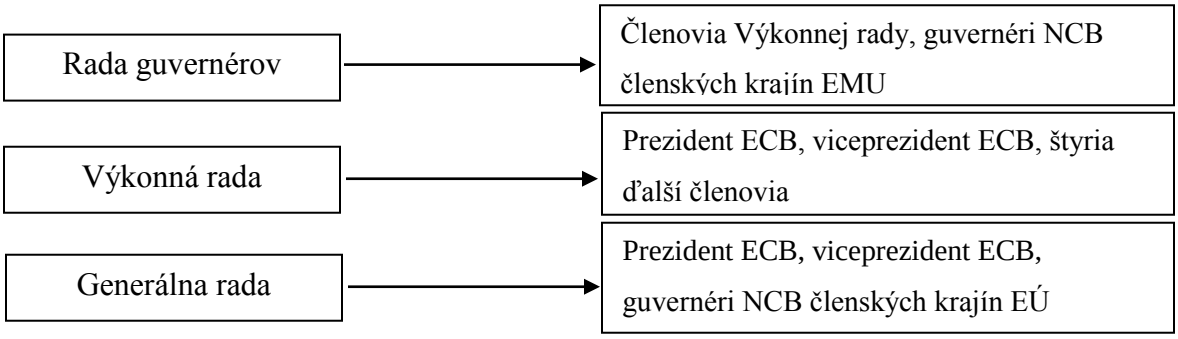

Zdroj: KOTLEBÓVÁ J,.; vlastné spracovanie.

Rada guvernérov – hlavnou úlohou orgánu je formulovanie menovej politiky eurozóny. Stretnutie organizujú obvykle dvakrát mesačne. Členovia pri rozhodnutiach nepredstavujú zástupcov svojich krajín, ale nezávislé osoby. To znamená jeden člen sa rovná jednému hlasu. Pri hlasovaní počet členov nesmie presiahnuť číslo 15. V prípade prekročenia tohto počtu sa hlasovacie právo vykonáva na základe rotácie. Hlasovacie právo stále zostáva šiestim členom Výkonnej rady.

Výkonná rada – úlohou výkonnej rady je príprava zasadnutí Rady guvernérov, výkon menovej politiky Eurosystému, riadenie bežnej činnosti ECB. S pravidla zasadá raz za týždeň. Štyria ďalší členovia sa menujú na základe spoločnej dohody medzi vládou členských štátov a hlavou štátov.

Generálna rada – zastáva poradenskú a koordinačnú činnosť. Vykonáva konzultácie s Radou guvernérov v otázkach dohľadu nad obozretným podnikaním úverových inštitúcií, v otázkach stability finančného systému, poskytuje odporúčania v oblasti štatistiky, ročné správy atď. Výkonnej rade má právo pripomienkovať právne normy. [20]

[20] PROCHÁZKA, P. 1996. Mezinárodní bankovnictví. Praha : BIVS, 1996. 347 s. ISBN 80-902243-0-X.

1.5.3 Úlohy Európskej centrálnej banky

ECB predstavuje vrcholnú inštitúciu pre ESCB ale aj pre Eurosystém. Okrem niektorých funkcií, pri ktorých vystupujú ECB spolu s národnými centrálnymi bankami spoločne existujú funkcie, ktoré vykonáva len ECB a funkcie, ktoré vykonávajú NCB.

Špecifické funkcie ECB:[21]

- Predstavuje riadiace centrum ESCB a Eurosystému.
- Zabezpečuje implementáciu rozhodnutí ECB.
- Jej právom je udeľovať sankcie a má regulačnú silu.
- Navrhuje zákony Spoločenstva a poskytuje radi inštitúciám v EÚ.
- Sleduje dodržiavanie zmlúv.
- Na medzinárodnej úrovni reprezentuje Eurozónu.

V rámci menovej politiky formuluje eurosystémové funkcie NCB. Medzi základné funkcie ECB okrem formovania a realizovania jednotnej menovej politiky patrí aj výlučné právo povoliť vydávanie bankoviek v rámci EÚ. NCB majú právo emisie, ale objem ich emisie schvaľuje ECB. Spoločnými úlohami ECB a NCB je otváranie účtov úverovým inštitúciám, verejnoprávnym subjektom a iným účastníkom trhu. Ďalšími úlohami sú operácie s pohľadávkami na finančnom trhu, obchodovateľné cenné papiere a drahé kovy, ale aj rokovanie o odkúpení a operáciách o úveroch a vkladoch.

ECB podporuje spoluprácu medzi centrálnymi bankami, ktoré si riešia otázky týkajúce sa finančných kríz alebo pri dohľade nad finančnými systémami.

Medzi hlavné úlohy národných centrálnych bánk patrí:

- Zabezpečenie úverovým inštitúciám úvery.
- Poskytnutie zúčtovania bezhotovostných domácich a zahraničných platieb.
- Riadenie devízových rezerv.
- Zozbieranie štatistických údajov.

[21] DYSON, K., MARCUSSEN, M. 2009. Central Banks in the Age of the Euro. New York : Oxford University Press, 2009. 451 s. ISBN 978-0-19-921823-3.

Neeurosystémové funkcie:

- Banky štátu a
- Finančného dohľadu

Pod neeurosystémovými funkciami rozumieme ostatné funkcie centrálnych bánk, ktorých úlohou je zabezpečiť vzťah k národnej ekonomike.[22]

1.5.4 Cieľ a stratégia Európskej centrálnej banky

Hlavným a teda aj základným cieľom ECB a jednotnej menovej politiky je zabezpečenie cenovej stability. Na dosiahnutie tohto cieľa je potrebné vysvetliť niekoľko faktorov.[23]

- V podmienkach cenovej stability je dôležitá vhodná „klíma“ najmä pre firmy a spotrebiteľov, pretože vplýva na rozhodnutia o ich spotrebe a investíciách.
- pri existencie určitého predpokladu, že budúcnosť prinesie dosiahnutie cenovej stability, investori nevyžadujú inflačnú prémiu na kompenzáciu rizika, ktoré je spojené s dlhodobým držaním aktív.
- Dôsledkom cenovej stability je eliminácia tvorby reálnych nákladov spojených so zmenami v daňovom a sociálnom systéme krajiny ako v prípade rastúcej inflácie, resp. deflácie.
- prínosom cenovej stability je aj sociálna stabilita a podpora spravodlivého rozdeľovania príjmov.
- Životná úroveň obyvateľstva, rast ekonomickej aktivity, tvorba pracovných príležitostí k tomuto všetkému výrazne prispieva cenová stabilita.

[22] JÍLEK J.: Peníze a měnová politika Prvé vydanie Praha: Vydavateľstvo GRADA Publisihn, 2011. 215 s. ISBN: 978-80-7261-230-7

[23] NEMEC, M. 2008. Stratégie menovej politiky. Bratislava : Ekonóm, 2008. 76 s. ISBN 978-80-225-2534-3.

Primárnym cieľom menovej politiky je udržanie cenovej stability. Tento menový cieľ má znenie v konkrétnej podobe: „medziročný rast harmonizovaného indexu spotrebiteľských cien (HICP) v eurozóne pod 2 %." Rada guvernérov ďalej upresňuje, že jej cieľom je udržať mieru inflácie „pod, avšak v blízkosti 2 % v strednodobom horizonte.

ECB za hlavné prínosy takto stanového cieľa považuje:[24]

- Cenovú stabilitu pokladá za zrozumiteľnejšiu pre verejnosť, čo znamená rýchlejšie a lepšie rozhodnutia sa pri spotrebe a investíciách. Tieto rozhodnutia sa efektívne odrazia na peňažnom trhu pri umiestnení zdrojov, čo následne povedie k zvýšeniu výrobného potenciálu ekonomiky.
- Za predpokladu stabilnej inflácie nebudú investori považovať kompenzáciu inflačnej rizikovej prémie pri dlhodobej držbe aktív, v podstate ide o zvýšenie investovania, čo prinesie posilnenie bohatstva krajiny.
- Prostredie stabilnej cenovej hladiny nespomalí ekonomický rast, práve naopak dynamizuje ho práve tým, že nenúti verejnosť k preferencii držby iných než menových aktív.
- Stabilné daňové systémy a sociálne systémy predurčí cenová stabilita.

[24] EURÓPSKA CENTRÁLNA BANKA. 2011. Chronológia opatrení menovej politiky v eurosystéme. In Mesačný bulletin ECB [online]. 2011. č. 12. [cit. 2012-04-10]. Dostupné na internete: <http://www.nbs.sk/_img/Documents/ECBPUB/MESBUL/protected/ mb201112.pdf< ISSN 1830-0111.

Obrázok 3 - Stratégia menovej politiky ESCB

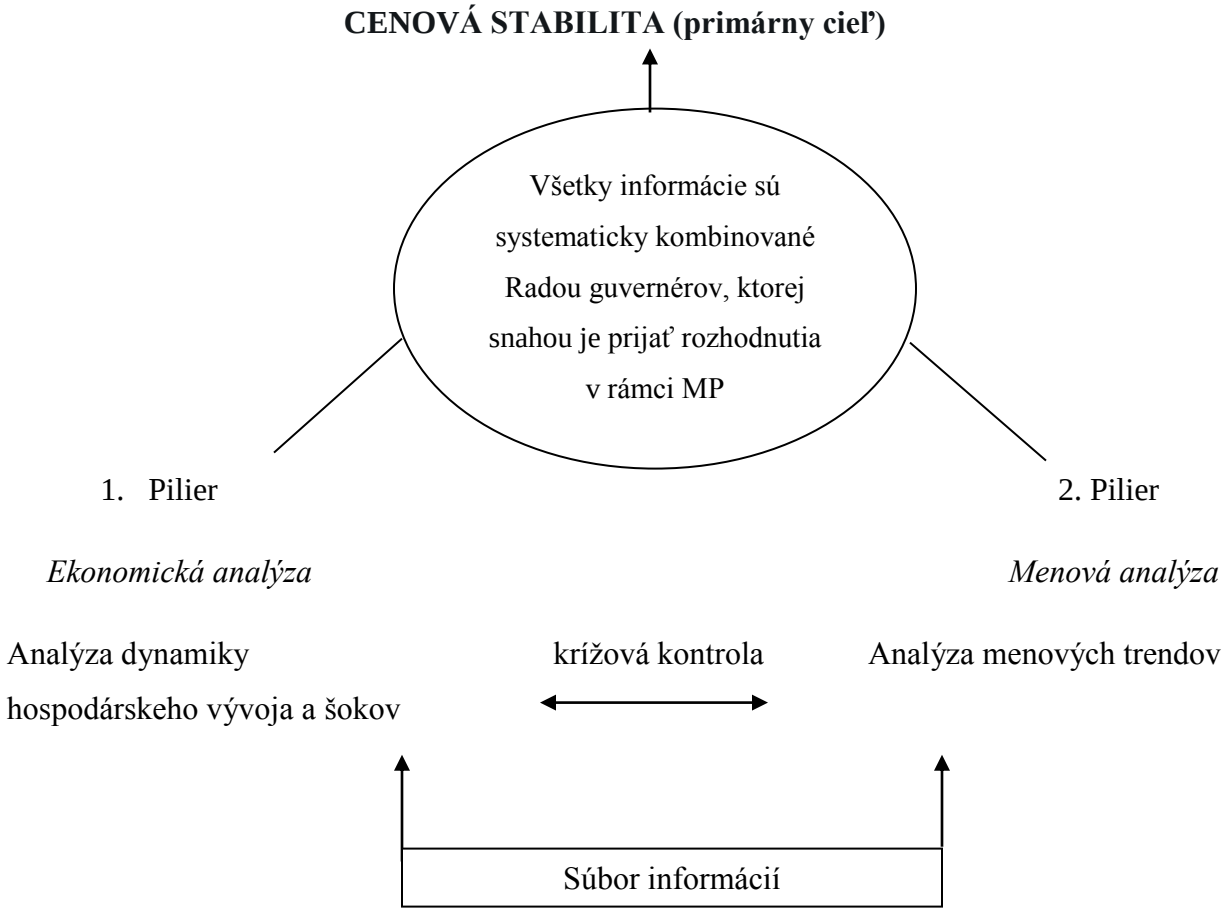

Zdroj: The Monetary policy of ECB 2004, s 66.

ECB pravidelne monitoruje úrokové sadzby medzi ktoré zaraďujeme úrokovú sadzbu pre hlavné refinančné operácie (MRO), úrokovú sadzbu pre jednodňové refinančné obchody a úrokovú sadzbu pre jednodňové sterilizačné obchody.

Tabuľka 2 - Menový program ECB na strednodobé obdobie

Miera inflácie	Miera rastu peňažnej zásoby	Rýchlosť obehu peňazí	Tempo rastu HDP
Ročný rast HCIP pod 2%	4,5% ročná miera rastu M3 (v súlade s cieľom inflácie)	Pokles rýchlosti obehu peňazí 0,5 – 1% ročne	Rast reálneho HDP 2 – 2,5% ročne

Zdroj: Kotlebová J., vlastné spracovanie.

1.6 Federálny rezervný systém

V histórií USA existuje dlhá tradícia nedôvery k centralizácií moci. Prvé pokusy o založenie centrálnej banky sa stali predmetom dlhotrvajúcich sporov. Rok 1791 priniesol prvý pokus o založenie prvej centrálnej banky – Prvej banky Spojených štátov. Centrálna banka nebola v roku 1811 obnovená a Spojené štáty ostali bez centrálnej banky. Netrvalo dlho a rok 1816 priniesol Druhú banku Spojených štátov. Dôvod, že neobnovili ani Druhú banku Spojených štátov spočíval v politickej nedôvere východného finančného kapitálu. Boj vyostril v nedôveru k centrálnemu bankovníctvu a Spojené štáty boli dlhodobo štátom bez centrálnej banky. Nezávislý finančný systém federálnej vlády slúžil od roku 1846 ako nástroj ministerstva financií na prijímanie peňažných prostriedkov a na uskutočňovanie platieb. Občianska vojna priniesla okamžitú potrebu finančných prostriedkov a následkom vojny sa prijal Zákon o národnom bankovníctve. Tento zákon viedol k vytvoreniu Národného bankového systému. Na základe neho mali vidiecke banky držať svoje rezervy vo väčších bankách, ktoré sa nazývali „rezervné mestské banky“ a tie mali svoje rezervy držať v „centrálnych rezervných mestských bankách“. Finančné otrasy vyvrcholili v bankovú krízu, ktorá znova oživila návrhy na vytvorenie centrálnej banky. Pôvodný Federálny rezervný systém bol založený na dvoch základných princípoch:[25]

1. Nedôvera v centralizovanú moc.
2. Prístup k vytváraniu nových vládnych inštitúcií na riešenie nedostatkov súkromného trhového systému.

V prezidentských voľbách v roku 1912 pôvodný systém nezískal podporu a Federálne rezervné banky mali spravovať menový systém, aby predišli finančným krízam. Na rozdiel od ECB, ktorej primárnym cieľom je udržanie cenovej stability bol Federálny rezervný systém vytvorený, aby zabránil bankovým panikám. To znamená, že FED nevznikol s cieľom udržať cenovú stabilitu. Skladá sa z 12 Federálnych rezervných bánk. (New

[25] Hester, D. D. (2008): Federal Reserve System. The New Palgrave Dictionary of Economics. Second Edition. London: Macmillan Publishers Ltd.

York, Atlanta, Boston, Chicago, Cleveland, Dallas, Kansas City, Minneapolis, Philadelphia, Richmond, San Francisco, St. Louis). Politické sily, ktoré sa v roku 1933 dostali k moci prišli s novými zmenami v bankovníctve a aj vo Federálnom rezervnom systéme:[26]

a) Vytvorila sa Federálna korporácia na poistenie bankových vkladov, ktorej súčasťou mali byť všetky banky, ktoré spadali pod FED.

b) Zmenil sa Federálneho rezervného výboru na Výbor guvernérov Federálneho rezervného systému. Tento Výbor bol zložený zo siedmych členov. Členovia získali titul guvernér a ich funkcia nesmela presiahnuť dobu 14 rokov.

c) Najdôležitejšou zložkou FEDu pri formovaní menovej politiky bola Konferencia pre politiku na voľnom trhu, ktorú premenovali na Federálny výbor pre voľný trh .

d) Právomoc nakupovať a predávať štátne cenné papiere stratili oblastné Federálne rezervné banky a právomoc získala Federálna rezervná banka v New Yorku.

Štruktúra Federálneho rezervného systému je v súčasnosti takáto:

- Výbor guvernérov.
- Dvanásť Federálnych rezervných bánk.
- Federálny výbor pre voľný trh.
- Členské banky.

K poradenským orgánom FEDu patria: Federálna poradná rada, Poradná rada klientov bánk a poradná rada sporiteľní.

[26] Cecchetti, S. G. – Ò Sullivan, R. (2003): The European Central Bank and the Federal Reserve. Oxford Review of Economic Policy, 19, č. 1, s. 30 – 43.

1.6.1 Orgány Federálneho rezervného systému

V súčasnosti považujeme za najdôležitejšie zložky FEDu Výbor guvernérov, Federálny výbor pre voľný trh a Federálne rezervné banky.[27]

Obrázok 4 - Štruktúra FED

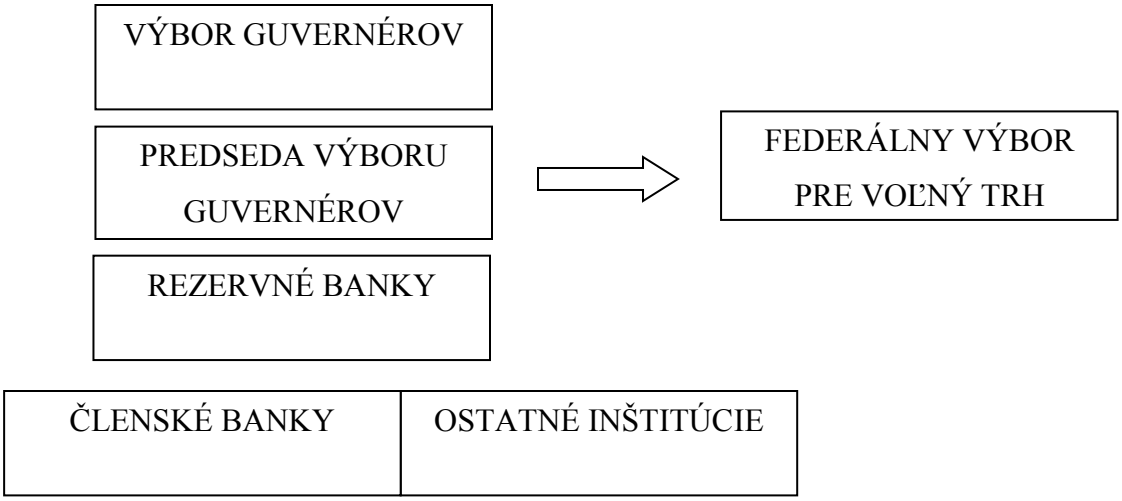

Zdroj: Vlastné spracovanie.

Výbor guvernérov - predstavuje strategické centrum siedmych členov, kde každý člen musí pochádzať z inej Federálnej rezervnej oblasti. Členov menuje prezident po schválení Kongresu na jedno štrnásťročné obdobie. V tomto prípade sa uplatňuje princíp rotácie, a členovia sa každé dva roky menia. Medzi priority Výboru guvernérov patrí formovanie menovej politiky, stanovenie základnej výšky diskontnej sadzby a sadzieb povinných minimálnych rezerv a stanovenie pravidiel dohľadu členských bánk.

Federálny výbor pre voľný trh - zastupuje najdôležitejšiu zložku FEDu pri formovaní menovej politiky. Je zložený zo siedmych členov Výboru guvernérov. Každý z členov má právo na jeden hlas a rozhodnutie prijímajú jednoduchou väčšinou. V prípade rovnosti má rozhodujúci hlas predseda. Ich úlohou je uskutočňovať operácie na voľnom trhu s cennými

[27] IŠA, Ján: *Globálne centrálne bankové systémy – Federálny rezervný systém a Eurosystém*, Working Papers, Ekonomický ústav SAV, Bratislava 2008,ISSN 1337-5598 (elektronická verzia), dostupné na internete:< http://www.ekonom.sav.sk/uploads/journals/WP08.pdf>

papiermi federálnej vlády a koordinovať devízové operácie. Operácie na voľnom trhu sa realizujú prostredníctvom Federálnej rezervnej banky v New Yorku. Dôležitým stabilizačným nástrojom menovej politiky FED je predaj a nákup vládnych cenných papierov.

Federálne rezervné banky – Federálny rezervný systém je systémom, ktorého dôležitou súčasťou sú Federálne rezervné banky. Práve týmto sa odlišuje od ECB, pretože nemá jednu centrálnu banku, ktorá by tvorila jadro celého systému. Federálne rezervné banky pôsobia v jednotlivých oblastiach USA. Sú spoločnosťami vo vlastníctve členských bánk. Ich primárnymi úlohami je prijímať vklady od ďalších bánk, poskytovať úvery, emitovať bankovky, zabezpečovať medzibankový klíring a spravovať štátny dlh. Ich výhradným právom je stanoviť diskontnú sadzbu, ale snažia sa postupovať jednotne a toto právo nevyužívať. Taktiež majú nárok na 6% dividendu. Osobitné postavenie si vyslúžila Federálna rezervná banka v New Yorku, ktorá uskutočňuje všetky operácie na voľnom trhu.

1.6.2 Ciele, nezávislosť a zodpovednosť Federálneho rezervného systému

Zákonným cieľom FEDu nikdy nebola cenová stabilita. FED bol založený na iné účely, ktoré boli zamerané na zriadenie Federálnych rezervných bánk, taktiež išlo o pružné dodávanie obeživa, zabezpečovať prostriedky na reeskontovanie komerčných cenných papierov a vytvorenie efektívnejšieho dohľadu nad bankovníctvom v Spojených štátoch. Meniace sa ekonomické podmienky priniesli zmeny a Kongres na tieto zmeny reagoval novými zákonmi. Prvý sa týkal objasnenia cieľov Federálneho rezervného systému a druhý zákona o zamestnanosti. Reforma Federálnej rezervy upresnila ciele FEDu mala zabezpečiť ciele plnej zamestnanosti, stabilné ceny, mierne dlhodobé úrokové sadzby. Zákon o zamestnanosti vymedzil ciele plnej zamestnanosti a výroby, rast reálneho dôchodku, rovnovážny rast, vyrovnaný federálny rozpočet a rozumnú cenovú stabilitu.

Za základný predpoklad efektívneho fungovania moderného centrálneho bankovníctva sa považuje **inštitucionálna, operatívna a osobná nezávislosť centrálnej banky**. FED

získal inštitucionálnu nezávislosť od vlády USA. Túto nezávislosť získala po prijatí nového bankového zákona. Kongres v roku 1913 delegoval právomoc na FED, ale zodpovednosť za dohľad nad činnosťou FEDu si ponechal. Kongres pokladá FED za nezávislú inštitúciu od vlády USA, ale určuje rozsah autonómie a udržuje si konečnú právomoc riadiť Federálnu rezervný systém zákonom.[28]

Nezávislosť centrálnej banky závisí aj od operačnej nezávislosti. Stupeň operačnej nezávislosti záleží od toho, či má centrálna banka:

- Výhradné právo operačne definovať obsah svojho mandátu.
- Zákonné právo rozhodovať o menovej politike a jej stratégii, taktiež stanoviť ciele pre nástroje menovej politiky (krátkodobé úrokové sadzby a operácie na voľnom trhu).
- Rozhodovacie právomoci, ktoré využíva spolu s vládou v oblasti kurzovej politiky, môžu byť v konflikte s menovou politikou centrálnej banky.
- Zákonom stanovenú zodpovednosť za zabezpečenie stability finančného systému.

Federálny rezervný systém má zabezpečenú operačnú nezávislosť pri rozhodovaní o nástrojoch menovej politiky. Toto rozhodovanie zahŕňa najmä operácie na voľnom trhu, diskontnú sadzbu a cieľ pre úrokovú sadzbu z federálnych fondov.

Osobná nezávislosť členov rozhodovacích orgánov centrálnej banky sa zabezpečuje stanovením doby výkonu funkcie. V prípade FEDu, platí, že členov Výboru guvernérov nemôže odvolať prezident USA, ale iba Kongres má právo k prepusteniu.

Efektívne fungovanie centrálnej banky ďalej zabezpečuje transparentnosť a zodpovednosť. Stupeň transparentnosti zodpovedá počtu stanovených cieľov a zodpovednosť súvisí s dosiahnutím definovaných cieľov. Transparentnosť a zodpovednosť

[28] Federal Reserve System, The (Fed): Mission of The Federal Reserve System, dostupné na internete (25.5.2013): http://www.federalreserve.gov/aboutthefed/mission.htm

sú založené na množstve, aktuálnosti a kvalite poskytovaných informácií verejnosti práve o tom, ako sa realizovali definované ciele v rámci menovej politiky.[29]

1.6.3 Menová politika Federálneho rezervného systému

Činnosť každej centrálnej banky vychádza zo stanoveného cieľa. V prípade FEDu, táto činnosť vychádza z niekoľkých cieľov, ktoré sa majú dosiahnuť a zároveň zabezpečiť. Na dosiahnutie stanovených cieľov, vedenie FEDu definuje súbor postupov, ktorými sa má riadiť. Všetky tieto postupy tvoria akúsi stratégiu, ktorá sa nazýva menová stratégia, resp. menová politika. V minulosti využíval FED na dosiahnutie svojich primárnych cieľov (cenová stabilita a udržateľná miera rastu outputu) modifikovanú formu menového cieľa. Podoba tejto stratégie nemala nikdy jednoduchú formu, pretože nedefinovala samotný menový cieľ, ale spájala menové agregáty s cieľovou hodnotou pre operatívny nástroj. 90 roky priniesli zmenu a hlavným operačným nástrojom sa stala sadzba z federálnych fondov. Tento hlavný nástroj sa využíva na regulovanie fondov, ktoré si navzájom vypožičiavajú depozitné inštitúcie. Slúžia na udržanie povinných minimálnych rezerv, ale aj odčerpanie prebytočných rezerv. Výbor guvernérov FEDu vyžaduje od všetkých depozitných inštitúcií, aby držali určitý podiel svojich vkladov ako povinné rezervy. Ďalším nástrojom FEDu bola diskontná sadzba, ktorú stanovil Výbor guvernérov. Mala uľahčiť prispôsobovanie bilancií jednotlivých bánk, ale v roku 2002 Federálna rezerva zrušila diskontnú sadzbu ako nástroj menovej politiky a nahradila ju úrokovou sadzbou z primárneho úveru.[30]

Menová politika centrálnych bánk je prirodzene ovplyvnená poznatkami z ekonomickej teórie. V prípade FEDu mal obrovský vplyv na formovanie hospodárskej a menovej politiky monetarizmus. Predpoklad monetaristov spočíval v tom, že ekonomika je vnútorne stabilná. Ich odporúčanie vychádzalo z fixného monetárneho pravidla, čo

---

[29] Federal Reserve System, The (Fed): Semiannual Monetary Policy Reports to the Congress Before the Committee on Banking, Housing, and Urban Affairs, U.S. Senate, Ben S. Bernanke, Chairman of the Fed, dostupné na internete (25.5.2013): http://www.federalreserve.gov/monetarypolicy/mpr_default.htm.

[30] JÍLEK J.: Peníze a měnová politika Prvé vydanie Praha: Vydavateľstvo GRADA Publisihn, 2011 532,533 s. ISBN: 978-80-7261-230-7.

znamenalo stanovenie fixného tempa rastu ponuky peňazí. Práve týmto bol ovplyvnený Federálny rezervný systém.

1.7 Anglická centrálna banka

Prvé úvahy v Spojenom kráľovstve o založení centrálnej banky priniesol rok 1672. Až v roku 1688 sa začal pripravovať projekt o centrálnej banke, ktorý sa stal súčasťou programu ekonomickej a politickej stabilizácie v Spojenom kráľovstve. Primárny motív spočíval v potrebe zvýšiť prostriedky na financovanie práve vojny s Francúzskom. Taktiež bolo potrebné stabilizovať finančnú aktivitu v Londýne, kde bol problém v dostupnosti obeživa a úverov. Vznikla ako akciová spoločnosť na ktorú štát získal pôžičku vo výške 1,2 mil. £. Svoje činnosť začala pod názvom The Governor and Company of the Bank of England. Príliš dlhý názov, preto postupne vymizol a banku nazývali Bank of England. Zo začiatku fungovala ako banka pre kráľovskú Korunu, viedla jej účty a poskytovala úvery emisiou nových bankoviek.[31]

Obrázok 5 –Orgány BoE

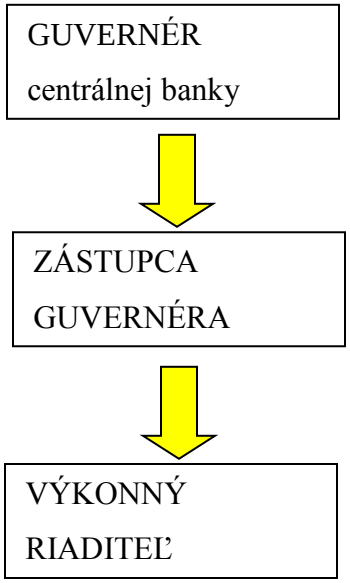

Zdroj: vlastné spracovanie

[31] Revenda, Zbyněk. Centrální bankovnictví. 2. rozš. vydání. Praha: Management Press, 2001. 782 s. ISBN 80-7261-051-1.

1.7.1 Funkcie Anglickej centrálnej banky

Anglická centrálna banka sa snaží udržať stabilný a efektívny finančný menový rámec. Pri dosahovaní týchto cieľov Anglická centrálna banka vystupuje ako celok. Jedným z hlavných účelov existencie súčasnej Anglickej centrálnej banky je menová stabilita, čo znamená stabilné ceny a dôveru v mene. Stabilné ceny sú definované vládnou infláciou s cieľom 2%, ktorý sa snaží plniť prostredníctvom rozhodnutí Výboru pre menovú politiku. Druhou podstatnou funkciou Anglickej banky je finančná stabilita, ktorá znižuje riziko vo finančnom systéme. Hrozby, ktoré môžu nastať sú zabezpečené bankovým dohľadom. Zohráva kľúčovú úlohu pri udržaní stability finančného systému, pretože stabilný systém má zásadný význam pre efektívnu menovú politiku. V roku 1997 prijala Anglická centrálna banka zodpovednosť za celý finančný systém ako celok, a Úrad pre finančnú službu dohliada na komerčné banky a ďalšie finančné inštitúcie vrátane Londýnskej burzy cenných papierov.[32]

Okrem týchto funkcií je povinná vydávať bankovky a kontrolovať ich v obehu.

1.7.2 Stratégia Anglickej centrálnej banky

Stratégia centrálnej banky je rozdelená do ôsmich bodov:[33]

1. Udržať infláciu s hodnotou 2% a podporovať menovú politiku. Klásť dôraz na cenovú stabilitu, pretože predstavuje hlavný cieľ menovej politiky.
2. Kontrolovať riadenie menovej politiky a uistiť sa v tom, že má dostatok nástrojov na jej vykonávanie.
3. Prispievať k vnútroštátnej a medzinárodnej diskusii o budúcej štruktúre finančného systému.
4. Zvyšovať schopnosť zhromaždiť a analyzovať spravodajstvo z externých zdrojov s cieľom podporiť banky.
5. Prispieť konkrétnym návrhom na reformu medzinárodného menového systému.

---

[32] The Bank of England History and Functions. The Bank of England, 1696. 12 s.
[33] Annual Report 2009. Bank of England, 2009. 99 s. ISSN 1467-016x.

6. Komunikácia s verejnosťou.
7. Poskytovať kvalitné bankovky.
8. Zamestnávať kvalifikovaných zamestnancov vo svojej banke, ktorí dokážu svoju prácu vykonávať efektívne, čo povedie k dosiahnutiu stanovených cieľov.

1.7.3 Menová politika Anglickej centrálnej banky

Hlavný cieľom menovej politiky je cenová stabilita. Medzi ďalšie ciele patrí inflácia, podpora ekonomických cieľov vlády, rast zamestnanosti. Cenová stabilita je definovaná vládnym inflačným cieľom s hodnotou 2%. Cenovú stabilitu je možné dosiahnuť ekonomickou stabilitou, poskytovaním podmienok pre udržateľný rast produkcie a zamestnanosti. Vládny inflačný cieľ sa oznamuje každý rok. Banka môže od roku 1998 nastavovať úrokové sadzby. Je zodpovedná parlamentu a širokej verejnosti.

Anglická centrálna banka určuje úrokové sadzby tak, aby sa dosiahol inflačný cieľ, bez následkov na nestabilitu v ekonomike. Dodáva hotovosť, ktorú potrebuje bankový systém k dosiahnutiu rovnováhy. Pretože poskytuje hotovosť do systému, môže si určiť úrokovú sadzbu, pri ktorej bude poskytovať tieto prostriedky.[34]

1.8 Japonská centrálna banka

Začiatok centrálneho bankovníctva v Japonsku priniesol rok 1882. Japonská centrálna banka bola založená zákon a podľa vzoru belgickej banky ako akciová spoločnosť s názvom Nippon Ginko. Realita Japonského centrálneho bankovníctva sa veľmi rýchlo zmenila od pôvodných predstáv a vzorov belgickej banky. Odlišovala sa najmä v tom, že guvernéra menoval cisár a banka bola pod vplyvom a dohľadom ministerstva financií. Akcionári nemohli zasahovať a významne ovplyvňovať jej činnosť. Závislosť od ministerstva financií pretrváva až do dnes. V súčasnosti však existujú úpravy, ktorými si centrálna banka v Japonsku prešla. Založenie tejto banky sa vo veľkej miere spája s prudkým rozvojom bankovníctva. Aj keď sa bankový systém zhruba do polovice 19. storočia označoval za primitívny, prudký rozvoj nastal s obnovením cisárskej dynastie

[34] The British Banking System. London: Central office of information, 1968. 63 s. Quote No.RF.P. 5655/68.

Meiji. V roku 1901 pôsobilo v Japonsku takmer 2400 bankových inštitúcií. Prvá banková kríza sa pripisuje začiatku 20.storočia. Skrachovalo nespočetne veľa bánk. Vďaka úverovej pomoci Nippon Ginko, ako veriteľa poslednej inštancie boli niektoré zachránené. Japonská centrálna banka získala emisný monopol v roku 1890 a tento zákon začala uplatňovať až nasledujúci rok.[35]

Aj v súčasnosti je akciovou spoločnosťou, v ktorej podiel vlády musí presahovať 55%. Tých zvyšných je vo vlastníctve právnických osôb. Napriek všetkým okolnostiam došlo k posilneniu samostatnosti a centrálna banka je len čiastočne závislá na vláde. V prípade nezvyčajného stavu má vláda právo reagovať. Jej právo však nespočíva v odvolaní členov Bankovej rady z politických dôvodov. V praxi centrálna banka sama rozhoduje o menovej politike. Nastáva tu akýsi paradox, pretože je centrálna banka formálne závislá na vláde a napriek tomu nie problém s inflačným cieľom. Naopak Japonsko sa stretáva s deflaciou.[36]

1.8.1 Cieľ a stratégia menovej politiky Japonskej centrálnej banky

Primárnym cieľom Japonského centrálneho bankovníctva je od 70.rokov 20. storočia cenová stabilita. Centrálna banka sleduje aj ďalšie ciele, ktorými sú podpora ekonomického rastu, podpora zamestnanosti a rovnovážna platobná bilancia. Zmeny, ktoré nastali v roku 1997 tieto ciele obmedzili na podporu cenovej stability a ekonomického rastu. Do roku 1975 bola menová politika uskutočňovaná len prostredníctvom úverového transmisného mechanizmu v širokej podobe. Sprostredkujúcim kritériom bol rozsah úverov v ekonomike. Medzi hlavné nástroje patrili úverové limity. Rok 1975 nastolil zmenu a peňažná zásoba je regulovaná prostredníctvom krátkodobej úrokovej miery. K rozhodujúcim nástrojom patria diskontné nástroje, dôležitú úlohu zohrávajú operácie na voľnom trhu, taktiež pravidlá likvidity a gentlemanské dohody. Vzhľadom k fluktuácii

[35] Bank of Japan. Explanation of „Money stock statistics“. Research and Statistics Department. [online]. 2014, [cit. 2016-10-12]. Dostupné z < https://www.boj.or.jp/en/statistics/outline/exp/exms.htm/>

[36] REVENDA Z.: Centrální bankovnictví Tretie vydanie Praha: Vydavateľstvo MANAGEMENT PRESS, 2011 504 s. ISBN: 978-80-7261-230-7.

japonskej meny majú kurzové intervencie charakter nepovinných a nepravidelných zásahov do vývoja kurzu.[37]

Bank of Japan, ako centrálna banka Japonska má rozhodujúcu úlohu v realizovaní menovej politiky s cieľom zachovania cenovej stability. Cenová stabilita je veľmi dôležitou, pretože poskytuje cenový základ pre národnú ekonomickú aktivitu. V skutočnosti banka svojou menovou politikou a jej realizáciou ovplyvňuje tvorbu úrokových sadzieb pre menu a menovú kontrolu prostredníctvom svojich operačných nástrojov. Medzi operačné nástroje patria operácie na peňažnom trhu. O postojoch menovej politiky v Japonsku rozhoduje Politická rada. Zasadajú na zasadnutiach pre menovú politiku a zaoberajú sa ekonomickou a finančnou situáciou. Ďalej rozhodujú o všeobecných zásadách na vykonávanie operácií na peňažnom trhu a taktiež zabezpečujú monetárnu politiku bánk pre najbližšie obdobie. Banka stanovuje výšku denných operácií a vyberá typy finančných nástrojov na poskytovanie finančných prostriedkov.

Podľa zákona Japonská centrálna banka stanovuje menovú politiku, ktorá by mala byť zameraná na dosiahnutie cenovej stability, a tým prispieť k zdravému vývoju národného hospodárstva. Jej úloha spočíva v dodávaní prostriedkov pre finančné inštitúcie, ktorá sa nazýva ako operácia dodávajúca finančné prostriedky. Operácia absorbujúca prostriedky predstavuje opak spomínanej úlohy. Banka pri tejto operácií sťahuje finančné prostriedky. O menovej politike rozhoduje väčšina hlasov. Predstavenstvo Bank of Japan tvorí deväť členov. Sú zložený z guvernéra, dvoch zástupcov guvernéra a šiestich ďalších členov.[38]

S cieľom prekonať defláciu a priviesť Japonskú ekonomiku k udržateľnému rastu s cenovou stabilitou, BOJ stále využíva trojaký prístup. Jeho cieľom je silné uvoľnenie menovej politiky. Patrí k nemu predovšetkým komplexné menové uvoľnenie,

---

[37] BoJ. Bank of Japan Act. [online]. Zákon č. 89. Jun 1997. [cit. 2016-10-15]. Dostupné z http://www.cas.go.jp/jp/seisaku/hourei/data/boja.pdf//

[38] CARGILL,T.F, - HUTCHINSON. M. M- ITO- T. Financial policy and central banking in Japan. Cambridge, Mass.: MIT Press, c2000. ISBN 0262032856.

zabezpečenie stability finančných trhov a poskytovanie podpory pre posilnenie základov hospodárskeho rastu.[39]

1. Výkon uvoľnenej menovej politiky.
2. Stabilita finančných trhov.
3. Podpora posilnenie základov hospodárskeho rastu.

Výkon uvoľnenej menovej politiky sa skladá z troch častí:

- Zmena smernice pre vykonávanie operácií na peňažnom trhu – cieľ BOJ sa zmenil pre nebezpečné jednodňové úvery na 0 - 0,1%.
- Špecifikovanie časového horizontu politiky pre strednodobú a dlhodobú cenovú stabilitu – pokým je cenová stabilita v nedohľadne, banka si jasne stanovila, že bude pokračovať v nulovej úrokovej sadzbe .
- Vytvorenie programu na nákup aktív – existuje len malý priestor pre pokles krátkodobých úrokových sadzieb, cieľom banky, ktorá je založená na nákupe aktív je ďalšie zvýšenie uvoľnenia menovej politiky. To sa uskutočňuje prostredníctvom nákupu finančných aktív vrátane rizikových aktív a prinesie to pokles dlhodobých úrokových sadzieb a zníženie rizikových prémii.

Stabilita finančných trhov – banka pokračuje v cielenom úsilí o zabezpečenie finančnej stability trhu, na čo využíva operácie dodávajúce likviditu.

Podpora posilnenia základov hospodárskeho rastu - banka podporuje úsilie finančných inštitúcií pomocou finančných rezerv, a tiež opatrení na podporu posilnenia hospodárskeho rastu.[40]

[39] BOJ. Bank of Japan. [online]. [cit. 2016-12-21]. Dostupné z: < https://www.boj.or.jp/en/index.htm/>

[40] BOJ, Recent Conduct of Monetary Policy toward a Sustainable Growth Path with Price Stability [online] [cit.20.12.2011] Dostupné na internete: http://www.boj.or.jp/en/mopo/outline/sgp.htm/.

2 Cieľ diplomovej práce

Hlavným cieľom diplomovej práce je sumarizácia poznatkov v oblasti vymedzenia podstaty fungovania centrálneho bankovníctva vo vybraných centrálnych bankách ECB, FED, BOE, BOJ a následné porovnanie s princípmi, na ktorých je založená podstata islamského bankovníctva, ktoré v súčasnosti predstavuje stále viac a viac atraktívny trend pre viacerých centrálnych bankárov. Otázne je, či pri aktuálnej ekonomickej situácií dokážu bankové systémy ECB, FED, BOJ, BOE plynule a efektívne zabezpečiť všetky stanovené úlohy plynúce z menovej politiky, ktoré zabezpečia správne fungovanie trhovej ekonomiky.

Širšie nastavenie hlavného cieľa nám dáva možnosť špecifikovať čiastkové ciele práce. Medzi takéto čiastkové ciele, ktoré sú nemenej podstatné je napríklad vymedzenie podstaty islamského bankovníctva, ktoré sa v súčasnosti stáva atraktívnym s rýchlo rastúcim trendom v oblasti centrálneho bankovníctva. Čo sa týka islamského bankovníctva, primárnym cieľom v skúmaní tejto oblasti centrálneho bankovníctva je analýza systému a ozrejmenie jeho vplyvu, pôsobenia a potenciálu, ktorý v sebe má, v rámci neislamského prostredia. Práca skúma islamské bankovníctvo v súčasnosti a postoj svetových bánk voči tomuto zaujímavému systémovému trendu. Našou snahou je objektívne zhodnotiť potenciál islamských princípov v kontexte svetového centrálneho bankovníctva a hľadanie odpovedí na vybrané problémy, riziká ale aj perspektívy.

Ako už spomíname vyššie v texte, parciálnych cieľov je viacero, pretože práca sa zameriava na vymedzenie základných pojmov, špecifík, ktoré so sebou islamské bankovníctvo prináša, zároveň poukazuje na súčasnú situáciu a vyvíjajúce sa trendy islamských bánk v komplexe svetového centrálneho bankovníctva.

Pridanou hodnotou diplomovej práce je vytvorenie SWOT analýzy, ktorá nám pomôže naplniť jednotlivé ciele práce a ktorej sa budeme venovať v ďalšej časti práce.

V záverečnej časti stanovovania čiastkových cieľom sme sa zamerali na Islandský systém centrálneho bankovníctva, ktorý vo svojej podstate je odlišný od štandardných globálnych systémov centrálneho bankovníctva a v rámci ktorého je naším cieľom

zhodnotenie monetárnej reformy, ktorú aktuálne realizuje Island a ktorá možno naznačí budúce smerovanie centrálneho bankovníctva vo svete.

3 Metodika práce a metódy skúmania

Pri tvorení diplomovej práce sa využili množstvo štandardných ekonomických metód, ktoré nám pomohli pri napĺňaní cieľa práce. Najpodstatnejší skúmaný jav v práci predstavuje analýza centrálneho bankovníctva, konkrétne globálne systémy centrálneho bankovníctva, ku ktorým patrí Federálny rezervný systém a Európska centrálna banka spolu s ďalšími gigantmi centrálneho bankovníctva – Anglickou centrálnou bankou a Japonskou centrálnou bankou. Ďalej analyzujeme islamské bankovníctvo ako jedno z najrýchlejšie rastúcich oblastí finančníctva vo svete a Islandského bankovníctvo, ktoré po kríze utrpelo bankrot najväčších bánk na Islande. Prvá časť je zameraná na teoretické východiská jednotlivých centrálnych bánk, ich vymedzenie, podstatu vzniku, cieľ a stratégiu menovej politiky. Informácie, z ktorých sme vychádzali sa opierajú o odbornú literatúru. Z odbornej literatúry sme čerpali množstvo poznatkov a tie nám napomohli lepšie pochopiť vybranú problematiku. Pri tvorbe teoretickej časti práce sme využili metódu syntézy, indukcie a dedukcie. Následne sme využili metódu analýzy a skúmanú problematiku sme analyzovali podrobnejšie, aby sme pochopili daný problém v jeho fungovaní. Analýza nám poslúžila na komparáciu menových politík a stanovených cieľov ECB, FED, BOE a BOJ. Jednotlivé centrálne banky sme hodnotili na základe stupňa nezávislosti, kde sme na určenie využili index GMT. Index nezávislosti GMT (Grilli, Masciandaro a Tabellini) predstavuje komplexnejší pohľad na postavenie centrálnych bánk. Rozlišuje politické a ekonomické hľadisko na základe stanovených kritérií. Politickou nezávislosťou rozumieme možnosť centrálnych bánk samostatne voliť ciele menovej politiky. Ekonomická nezávislosť je samostatnosť pri voľbe nástrojov menovej politiky. Pri špecifikách Islamského bankovníctva sme znovu pracovali s odbornou literatúrou, ktorá nám napomohla pochopiť princípy a pravidlá islamského systému. Opierali sme sa o metódu indukcie, dedukcie a syntézu poznatkov. Analyzovali sme

špecifiká islamu, aby sme pochopili odlišnosti v systémoch bankovníctva. Na záver sme zo zistených poznatkov vytvorili vlastnú SWOT analýzu, ktorá vychádza z výhod a nevýhod islamského bankovníctva a identifikuje vybrané problémy a príležitostí, ktoré so sebou tento systém prináša. V záverečnej časti diplomovej práci sme analyzovali Islandské centrálne bankovníctvo. Po oboznámení sa s aktuálnou situáciou v Islandskom bankovníctve na základe štúdia odbornej literatúry, sme vystihli výhody, ktoré by Island získal po zavedení novej monetárnej reformy a ktoré by možno mohli využiť aj iné centrálne banky v snahe posunúť svetové centrálne bankovníctvo „správnejším smerom“.

4 Výsledky práce

Primárny cieľ tejto časti diplomovej práce spočíva v komparácií výkonu menových politík a stanovených cieľov bankových giga systémov, ktorými sú Európska centrálna banka, Federálny rezervný systém, Anglická centrálna banka a Japonská centrálna banka. Ďalej budeme analyzovať islamské bankovníctvo, vymedzíme jeho podstatu, špecifiká, ktorými sa líši od svetového bankovníctva, zhodnotíme možnosti ďalšieho rozvoja a perspektívy a vysvetlíme postoj svetových centrálnych bánk k tomuto netradičnému a špecifickému systému. Okrem vyššie spomenutých zámerov, v tejto časti analyzujeme Islandské centrálne bankovníctvo, kde sa budeme snažiť zhodnotiť novú monetárnu reformu, ktorú Island zavádza.

4.1 Analýza centrálnych bánk ECB, FED, BOE, BOJ

Existujú centrálne banky, ktoré svojimi rozhodnutiami výrazne vplývajú na finančné trhy. Predstavujú najdôležitejšie banky sveta.

1. Európska centrálna banka (ECB) – predstavuje centrálnu banku pre Európsku menovú úniu. Centrálna banka, ktorá je bankou 19 krajín v Európskej Únii a krajiny, ktoré prijali euro a patria do Eurozóny. Najdôležitejšou povinnosťou ECB je udržať cenovú stabilitu v eurozóne, čím sa uchováva kúpyschopný dopyt jednotnej meny. Hlavným rozhodujúcim orgánom ECB je Výkonná rada. Stretáva sa každých šesť týždňov, po ktorých nasleduje tlačová konferencia. Tlačovú konferenciu vedie guvernér ECB, ktorým je v súčasnosti Mario Draghi.

   Ciele <u>ECB</u>: Inflácia 2%, cenová a menová stabilita, stabilita finančného sektora

2. Federálny rezervný systém (FED) – centrálna banka Spojených štátov amerických. Zodpovedným za transakcie na voľnom trhu je Federálny výbor pre voľný trh. Tieto transakcie sú nevyhnutné pre finančné trhy. V priebehu roka sa

stretávajú osem krát, kde sa pravidelne zhodnocuje ekonomická a finančná situácia. Určí sa postoj k monetárnej politike a vyhodnotia sa riziká pre dlhodobý cieľ. Jeho mandátom je určovať monetárnu politiku a zabezpečiť tak stabilnú menu a ekonomický rast, regulovať americké bankové inštitúcie a zabezpečovať stabilitu finančného systému. Je vedený Jerome Powellom, ale rozhodnutia konsenzu sa uskutočňujú medzi členmi.

Ciele FED: Inflácia 2%, cenová a menová stabilita, nízka miera nezamestnanosti, tempo ekonomického rastu

3. Anglická centrálna banka (BOE) – centrálna banka Spojeného kráľovstva. Hlavným cieľom je udržať cenovú stabilitu a podporiť ekonomický rast. Rozhodnutia o menovej politike sú prioritou Výboru pre menovú politiku. Hlavným rozdiel medzi BOE a FED spočíva v publikácií zápisnice. FED publikuje zápisnicu tri týždne po zasadnutí. BOE publikuje zápisnicu z posledného zasadnutia. Súčasným guvernérom je Mark Carney.

Cieľ BOE: inflačný cieľ 2%, cenová a menová stabilita, stabilita finančného sektora

4. Japonská banka (BOJ) – centrálna banka Japonska, a primárnym cieľom je udržať cenovú stabilitu. BOJ zaviedla opatrenia kvôli ekonomickým problémom z 90.rokov. Inflácia je udržiavaná, ale občas sa ocitnú v deflácií preto sa rozhodla zaviesť aj záporné úrokové sadzby. Guvernérom je Haruhiko Kuroda.

Ciele BOJ: inflácia 2%, cenová a menová stabilita, stabilita finančného sektora

4.1.1 Nezávislosť ECB, FED, BOE, BOJ

Nezávislosť jednotlivých centrálnych bánk určíme na základe indexu nezávislosti. Používame metodológiu GMT (Grilli, Masciandaro a Tabellini), ktorá je komplexnejšia a rozlišuje dva druhy nezávislosti CB. Politická nezávislosť, pod ktorou rozumieme možnosť CB samostatne voliť ciele menovej politiky. Vychádza z jednotlivých kritérií, ktoré sú znázornené v tabuľke č. 3. Ekonomická nezávislosť, je definovaná samostatnosťou CB pri výbere nástrojov menovej politiky. Kritéria ekonomickej nezávislosti znázorníme v tabuľke č.4.

Tabuľka 3 - Nezávislosť ECB, FED, BOE, BOJ v rámci politickej nezávislosti podľa GMT indexu

	ECB	**FED**	**BOE**	**BOJ**
Menovanie guvernéra bez účasti vlády	*			
Menovanie guvernéra na viac ako 5 rokov	*			
Menovanie Rady CB bez účasti vlády	*			
Menovanie Rady CB na viac ako 5 rokov	*	*		
Nie je povinné zastúpenie vlády v Rade CB	*	*	*	
Menová politika nemusí byť schvaľovaná vládou	*	*		
CB je povinná zo zákona sledovať cenovú stabilitu	*	*	*	*
Existencia zákonného opatrenia pre riešenie konfliktu medzi CB a vládou (posilňuje postavenie CB)	*	*	*	
Celková politická nezávislosť	**8**	**5**	**3**	**1**

Zdroj: *vlastné spracovanie podľa dát z Lauren et al.*

Tabuľku č. 3 index nezávislosti ECB, FED, BOE, BOJ podľa GMT indexu sme vyhotovili tak, že za každé splnené kritérium je centrálnej banke udelená jedna hviezda predstavujúca jeden bod. Čím viac kritérií spĺňa banka, tým je vyšší stupeň jej nezávislosti. Z našej tabuľky je zrejmé, že najvyššiu mieru politickej nezávislosti má ECB, ktorú dosiahla podľa zvoleného indexu s najvyšším počtom hviezdičiek. Druhou najmenej závislou CB je FED a po nej nasleduje BOE. Najnižšiu mieru politickej nezávislosti má podľa indexu GMT práve BOJ, ktorá spĺňa len jedno z ôsmych kritérií.

Tabuľka 4 - Nezávislosť ECB, FED, BOE, BOJ v rámci ekonomickej nezávislosti podľa GMT indexu

	ECB	**FED**	**BOE**	**BOJ**
Neexistuje automatický proces, na základe ktorého vláda získa priamy úver	*	*	*	*
Vláde je poskytovaný priamy úver za tržnú úrokovú mieru	*	*	*	
Vláde je úver poskytovaný dočasne	*	*	*	*
Vláde je poskytovaný úver v obmedzenej výške	*	*	*	*
CB sa nezúčastňuje na primárnom trhu vládneho dlhu	*	*	*	
Diskontnú sadzbu určuje CB	*	*	*	*
CB nezodpovedá za dohľad nad bankovým sektorom (**) alebo zodpovednosť je zdieľaná s inou inštitúciou (*)	**	*	**	**
Celková ekonomická nezávislosť	**8**	**7**	**8**	**6**

Zdroj: *vlastné spracovanie podľa dát z Lauren et al.*

Čo sa týka ekonomickej nezávislosti sa poradie v rebríčku podľa indexu GMT čiastočne zmenilo. Najvyššiu mieru ekonomickej nezávislosti podľa našej tabuľky

dosahuje ECB a BOE, pretože spĺňajú všetky kritériá. Nasleduje FED a ekonomicky najzávislejšou centrálnou bankou je opäť Japonská centrálna banka.

4.1.2 Monetárna politika ECB, FED, BOE, BOJ

Najinovatívnejšou centrálnou bankou svete je Federálny rezervný systém, ktorý je radikálny v riešení vzniknutých problémov. Na finančnom trhu má najväčší vplyv, a to z toho dôvodu, že americký dolár má najvyšší podiel v rezervnom koši mien. Primárne sa FED venuje inflácií v domácej ekonomike, ale sleduje aj zamestnanosť a tempo ekonomického rastu.

Spomedzi spomínaných centrálnych bank je najmladšou Európska centrálna banka. ECB je spomedzi veľkej štvorky vnímaná ako konzervatívna a jej riešenie na vzniknuté problémy nie je radikálne, ale skôr štrukturálne. Reakcia je častokrát pomalá kvôli schvaľovaciemu procesu, ktorý tvorí Rada guvernérov z každej krajiny v Eurozóne. Sleduje iba inflačný cieľ a ďalej radikálnejšie nezasahuje. Čím na jednej strane nedeformuje trhové prostredie a na druhej spomaľuje ekonomickú obnovu, ktorá je FED podstatne rýchlejšia.

Anglická centrálna banka zastrešuje ekonomiku s vysokým podielom inštitúcií, ktoré sú na finančnom trhu. Riešenie vzniknutých problémov je akousi zlatou strednou cestou medzi ECB a FED. To znamená, niečo medzi pomalou štrukturálnou charakteristikou a radikálnymi operáciami.

Japonská centrálna banka je zástancom uvoľnenej monetárnej politiky od roku 2000 a však dlhodobo bojuje s deflačnými tlakmi. Inflačný cieľ sa snaží dosiahnuť za každú cenu, a preto je vnímaná skôr ako radikálna a trhové subjekty si na jej uvoľnenú monetárnu politiku zvykli a nevnímajú ju ako nezvyčajnú.

4.2 Charakteristika Islamského bankovníctva

Islamské bankovníctvo vyniká svojimi špecifickými prvkami. Na jednej strane je opisované ako bankovníctvo, ktoré je založené na islamských princípoch. Ide o princípy, ktoré zakazujú pripisovať alebo prijímať úroky. Na rozdiel od ostatných bánk, islamské bankovníctvo vykonáva finančné sprostredkovanie, sporenie a riadenie hospodárskej činnosti. Všetky spomínané operácie vykonáva prostredníctvom metódy „profit and loss sharing“, čo v našom jazyku znamená podieľanie sa na zisku a strate. Ďalej využíva obchodnú prirážku resp. maržu. Na druhej strane je opisované ako bankovníctvo, ktorého základným cieľom je vykonávanie bezúrokových operácií, ktoré sú založené na princípoch šáríe a vykonávanie iba prípustných transakcií halal. Medzi najdôležitejšiu črtu islamského bankovníctva sa považuje zdieľanie rizika medzi investormi, bankou a dlžníkom.

O Islamské bankovníctvo javí záujem aj Medzinárodný menový fond, podľa ktorého toto bankovníctvo poskytuje finančné služby v súlade s islamským právom šária. Islamské právo šária znamená zákaz úroku. Úrok sa v islame označuje pojmom „riba“. Taktiež zakazuje produkty s vysokou mierou rizikovosti a neistoty, na tieto produkty používajú pojem „gharar“. Ďalším zákazom podľa šárie sú hazardné hry a gamblerstvo označované ako „maysir“ a tiež zakazuje obchodovanie s krátkodobými cennými papiermi a financovanie zakázaných aktivít, ktoré považuje pre spoločnosť za škodlivé.

Islamské bankovníctva vo všeobecnosti môžeme definovať ako bankovníctvo, ktoré ponúka bezúrokové produkty a služby, ktoré musia byť v súlade s islamskými zásadami a pravidlami šáríe. Charakteristickým prvkom je zdieľanie ziskov a strát medzi veriteľom a dlžníkom.[41]

[41] BABULÍKOVÁ G.W.: Islamská ekonomie a bankovnictví. 1.vydanie, Praha: Dar Ibn Rushd, 2001. ISBN 80-86149-33-1.

4.2.1 Špecifiká Islamského bankovníctva

Špecifickosť islamského bankovníctva je podmienená vplyvom islamského práva šária. Vplyv islamského práva šária je veľmi výrazný, pretože určuje základné náboženské charakteristiky. Toto právo musia dodržiavať všetky finančné inštitúcie, ktoré sa zaoberajú islamskými financiami. Šária - má v islamskom svete dominujúci vplyv na všetky právne systémy a predstavuje najdôležitejší zdroj islamskej legislatívy. Ide o súbor predpisov a pravidiel, ktoré tvoria základ islamského náboženského práva. Zákaz úroku, zákaz rizika, zákaz hazardných hier, zákaz obchodovania so zakázaným tovarom, príjem a distribúcia almužny a rozdelenie ziskov a strát patria medzi základné špecifiká islamského bankovníctva.[42]

Zákaz úrokov – „ribá“

Arabské slovo ribá odvodené od slova raba – wa, čo v našom jazyku znamená nárast, expanziu, resp. infláciu, ale vo voľnom preklade ho môžeme preložiť ako úrok alebo úžeru. Znamená teda určitú prémiu, ktorú musí dlžník spolu s istinou zaplatiť veriteľovi pri poskytnutí splatnosti úveru. Islamský finančný systém zakazuje nezákonný zisk, ale nezakazuje právo na zisk. Za nezákonný zisk označujú zisk, ktorý vzniká bez námahy a za zákonný, ten, ktorý je vytvorený reálnou obchodnou činnosťou. To či sa zisk považuje za zákonný alebo nezákonný posudzuje bankový interný výbor právnikov. Islamský zákon rozdeľuje úrok ríba na dve základné zložky, ktoré sú charakterizované takto:[43]

---

[42] ALWADI, M. - SAMHAN, H. Islamic banking – theory and practice. Amman, Jordan : Dar almassira, 2009. ISBN: 978-9957-063-290.

[43] MEČÁR, M. – CHORVÁTOVÁ , J. [31.08.2010 | 9/2010 | Trendy] Bankovníctvo v islamskom svete, ISSN 1337- 7574.

Obrázok 6 - Rozdelenie úroku "ribá"

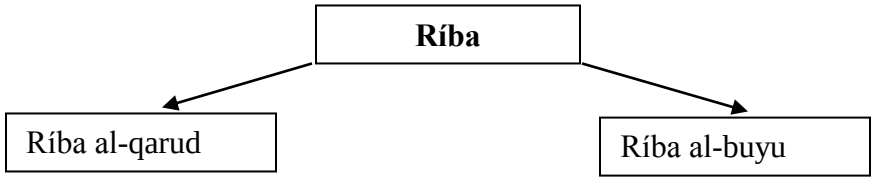

-zákaz úrokov, ktoré sú spojené s úverovými operáciami
→ ríba al-nasia – úrok z omeškania

-zákaz úrokov, ktoré sú spojené s obchodovaním
→ ríba al-fadl – simultánna výmena
→ ríba al-nisa – nesimultánna výmena

Zdroj: Islamic banking – theory and practice,vlastné spracovanie.

Zákaz rizika a neistoty – „gharar“

Predstavuje široký pojem, pretože ním môžeme označiť riziko, neistotu, ale aj podvod alebo nebezpečenstvo. Vo všeobecnosti sa označuje ako riziko. Uvádza sa však aj ako akýkoľvek kúpno-predajný kontrakt, ktorý v sebe nesie neistotu, ktorá môže nastať v rôznych situáciách napríklad: čas splatenia v prípade odloženej splatnosti. Rozlišujeme dva druhy:[44]

Obrázok 7 - Dva druhy rizika "gharar"

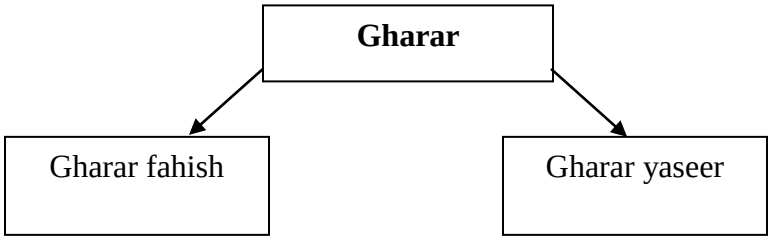

- Vysoké netolerovateľné riziko (Môže mať za následok neúčinnosť zmluvy)
- nízke riziko (Tolerované a neruší účinnosť zmluvy)

Zdroj: Islamic banking – theory and practice,vlastné spracovanie.

[44] . ARMSTRONGOVÁ , K.: Islam, 1 vydanie, Slovart Bratislava, 2002. ISBN: 80 7145- 683-7.

Zákaz hazardných hier – „maisir“

Doslovným prekladom je hazard alebo hazardná hra, ktorá je v islamskom bankovníctve považovaná za určitú formu nespravodlivosti a hlavne privlastňovania si bohatstva na úkor iných.

Zákaz obchodovania so zakázaným tovarom – „haram/halal“

Predstavuje zákaz nemorálnych podnikateľských aktivít, investovanie do spoločnosti pôsobiacich v odvetviach: tabak, hazard, alkohol, bravčové mäso, prostitúcia, zbrane a využívanie služieb konvenčného bankovníctva.

Príjem a distribúcia – „zakát“

Ide o jeden z hlavných pilierov islamskej viery. Znamená percentuálny podiel z majetku, ktorý musia moslimovia odvádzať štátu. Táto povinnosť zasahuje aj banky, ktoré odvádzajú zakát vo výške 2,5% zo zisku v prospech spoločnosti.

Rozdeľovanie ziskov a strát – „mudaraba a mušaraka“

Banka resp. veriteľ sa podieľa na zisku alebo strate klienta resp. dlžníka na vopred dohodnutom percentuálnom podiele. [45]

4.2.2 Ciele Islamského bankovníctva

Moderný Islam nepredstavuje len náboženstvo, ale aj spôsob hľadania a identitu moslimov v euroamerickej spoločnosti. Snaží sa byť samostatným a plnohodnotným protikladom. „*Preberanie západných ekonomických teórií a praktík nám nepomôže dosiahnuť náš cieľ – vytvorenie šťastného a spokojného národa. Musíme svoj osud vziať do vlastných rúk a predložiť svetu ekonomický systém, založený na skutočne islamských koncepciách rovnosti ľudí a sociálnej spravodlivosti.*“[46]

Primárnym cieľom islamských bánk je propagácia ekonomického rozvoja moslimskej spoločnosti. Propagácia ekonomického rozvoja je zabezpečená prostredníctvom

---

[45] BABULÍKOVÁ G.W.: Islamská ekonomie a bankovnictví. 1.vydanie, Praha: Dar Ibn Rushd, 2001. ISBN 80-86149-33-1.

[46] MUSA, H. 2011. Islamské financie a bankovníctvo, Bratislava : Iura Edition, spol. s.r.o., 2011. 118 s. ISBN 978-80-8078-412-6.

finančných zdrojov, ktoré musia byť v súlade s pravidlami a princípmi šáríe. Primárny cieľ a rastúca populácia moslimov vo svete je logickým krokom v napĺňaní stanoveného cieľa. Inými slovami povedané, existencia moslimskej spoločnosti vyvolá potrebu vzniku islamskej banky na danom trhu. Vývoj islamského bankovníctva sa dá označiť za priaznivý, aj napriek relatívne krátkemu pôsobeniu na trhoch. V posledných rokoch sa islamské banky stali významnou súčasťou svetového finančného a bankového sektora. Okrem demografického vývoja, v rámci perspektív islamských bánk vo svete je veľmi dôležité spomenúť aj ďalšie pozitíva, ktoré prinášajú a vytvárajú potenciál a hlavne predpoklady na pozitívny vývoj v budúcnosti.

Finančná kríza a recesia vo svete vyzdvihla islamské bankovníctvo a to vďaka svojim princípom, ktorými sú spravodlivosť, zákaz hazardu, zákaz rizika atď. Je veľmi pravdepodobné, že v súvislosti s opakujúcou sa krízou bude islamské bankovníctvo posilňovať svoje pozície na trhu. Okrem toho, nemôžme zabudnúť na obrovské bohatstvo regiónu, odkiaľ islamské bankovníctvo pochádza, a to v podobe nerastných surovín, z ktorých čerpá rozsiahle finančné zdroje.[47]

4.2.3 Dohľad v Islamskom bankovníctve

Reguláciu a dohľad nad islamským bankovníctvom zabezpečujú interné a externé orgány. Interným orgánom je Komisia šáríe, ktorej cieľom je vykonávať dozor, ale plní aj rozvojovú úlohu. Ako dozorca predovšetkým kontroluje či sú aktivity islamskej banky v súlade so šáriou. Pri plnení rozvojovej úlohy kontroluje inovované produkty a služby investičných a finančných spoločností a skúma ich z hľadiska šáríe. Najčastejšie sa zaoberá stanoviskami k morálnemu hazardu, ochranou vkladateľov bez výpovednej lehoty a systémovými stanoviskami.[48]

---

[47] WARDE, I. 2010. *Islamic Finance in the Global Economy*. Edinburgh : University Press, 2010. 272 s. ISBN 9780748627776.

[48] MUSA, H. 2011. Islamské financie a bankovníctvo, Bratislava : Iura Edition, spol. s.r.o., 2011. 118 s. ISBN 978-80-8078-412-6.

Externým orgánom je Výbor islamských finančných služieb. Predstavuje Medzinárodnú organizáciu. Primárnym cieľom je udržanie dobrého mena a stability sektora islamských služieb. Realizuje výskum a koordinuje podnety na problémy v tomto odvetví. Organizuje semináre a konferencie pre regulačné orgány a ostatných zúčastnených.

Dôležitou organizáciou je Účtovná a audítorská organizácia pre islamské finančné inštitúcie. Jej úlohou sú štandardy finančného účtovníctva, na základe ktorých musia islamské banky zverejňovať finančné výkazy, ak chcú pracovať v súlade s medzinárodnými štandardmi. Organizácia je medzinárodnou autonómnou islamskou neziskovou spoločnosťou a sleduje predovšetkým tieto ciele:[49]

- Vytváranie účtovných a audítorských predstáv, ktoré sú podstatne dôležité pre islamské inštitúcie.
- Rozširovať účtovné a audítorské predstavy, aplikovať ich, pretože sú dôležité.
- Vypracovať, zverejniť a interpretovať účtovné a audítorské štandardy.
- Revidovať a upravovať účtovné a audítorské štandardy.

Všetky ciele sú realizované na základe pravidiel a princípov šáríe. V rámci regulácie a dohľadu pôsobí aj vláda. Tá svojimi nariadeniami a zákonmi, prostredníctvom centrálnej banky prispieva k dohľadu a regulácie. Potreba vytvárania jednotných medzinárodne uznávaných pravidiel fungovania islamského bankovníctva a dohľadu nad ním neustále rastie a stáva sa akútnou.[50]

---

[49] MUSA, H.: Islamic Financial and Banking System . In: Ekonomika: problemi toorii ta praktiki. Zbornik naukových prac, Vipusk 244, Tom V. Dnipropetrovsk, 2008. ISBN 978- 966-8736-05-6. ISSN 1561-6908.

[50] BABULÍKOVÁ, G.: Islámská ekonomie a bankovnictví. Praha: Dar Ibn Rushd 2001.ISBN 80-86149-33-1.

4.3 Islamské bankovníctvo v súčasnosti

Islamské bankovníctva v súčasnosti zaraďujeme medzi najrýchlejšie rastúcu oblasť finančníctva na svete, po tom ako prudko stúpa dopyt po produktoch a službách. Medzi dôvody tohto rozvoja nezaraďujeme len nárast moslimskej populácie, ale aj fakt, že o produkty a služby islamského bankovníctva má zvýšený záujem aj nemoslimská klientela. Jeden z dôvodov o záujem týchto produktov spočíva v tom, že islamské banky sa odvolávajú voči divergenciám, resp. odchýlkam na globálnych trhoch s financiami. Rastúci dopyt priamoúmerne ovplyvňuje ponuku služieb islamského bankovníctva, čo znamená nárast počtu bánk s islamskými zásadami, resp. rast počtu špecializovaných pobočiek zameraných na islamské bankovníctvo.

História islamského bankovníctva siaha do päťdesiatich rokov 20. storočia, kedy sa objavili prvé náznaky bankovníctva aj v islame. Okolo roku 1950 vznikla v Pakistane ako experiment lokálna islamská banka. Islamská rozvojová banka bola založená v Džidde v roku 1974 s cieľom poskytovať služby ako bezúročné pôžičky na podporu rozvojových projektov. V roku 1977 vznikla medzinárodná asociácia islamských bánk, ktorá je uznávanou nie len v islamských krajinách, ale aj v neislamskými inštitúciami. Medzinárodná asociácia vyniká v poradenstve a pomoci pri zakladaní islamských bánk, a taktiež sa zaoberá propagáciou islamského bankovníctva. Uskutočňuje školenia a výskum a je otvorená všetkým inštitúciám, ktoré nepracujú s úrokom ríba.[51]

V súčasnosti sa služby islamského bankovníctva rozšírili v rôznych krajinách sveta a existuje približne 400 islamských finančných inštitúcií. Medzi islamské finančné inštitúcie neradíme iba banky, ale zaraďujeme sem aj poisťovne, investičné spoločnosti a lízingové spoločnosti. Islamské banky pôsobia vo vyspelých priemyselných krajinách a všetky významné svetové banky majú svoje pobočky na území arabských krajín s pravidlami a zásadami islamského bankovníctva. Každým rokom sa význam islamského

[51] ALWADI, M. - SAMHAN, H. Islamic banking – theory and practice. Amman, Jordan : Dar almassira, 2009. ISBN: 978-9957-063-290.

bankovníctva zvyšuje a dôkazom je aj objem spravovaných investícií, ktoré prevyšujú až 2 bilióny USD.

Graf 1 - Celkové finančné aktíva Islamu

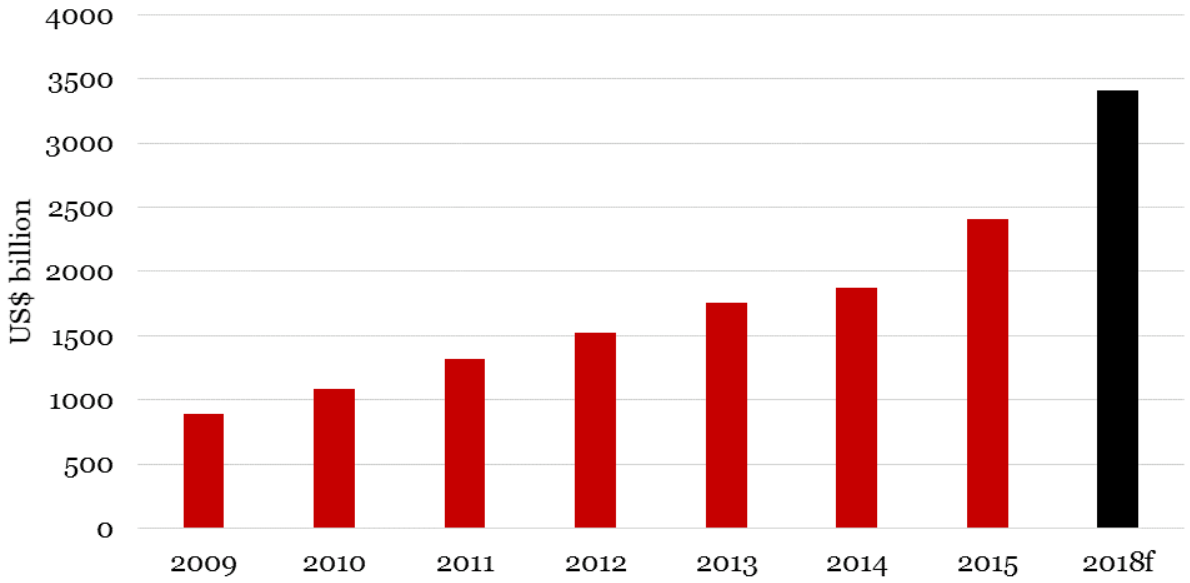

Zdroj: The International Shariah research Academy for Islamic Finance.

Prudkému skoku islamského bankovníctva napomohla svetová finančná kríza. Inštitúcie riadiace sa islamskými zásadami ostali zdravé aj počas globálnej krízy, taktiež získali novú klientelu vďaka tomu, že dodržiavajú zásady a pravidlá šárie. Všetky okolnosti prinútili odborníkov, ale aj širokú verejnosť prehodnotiť svoj povýšenecký postoj k islamskému bankovníctvu.[52]

4.3.1 Svetové banky a ich postoj k Islamskému bankovníctvu

Islamské banky sa nepúšťajú do vysoko rizikových operácií a na rozdiel od západných sú omnoho konzervatívnejšie. Práve rozvážnosť ich uchránila pred účasťou pri nafukovaní špekulatívnych bublín. Dnes sa to považuje ako výhoda islamského bankovníctva.

[52] SCHOON, N.: Islamic Banking and Finance. Spiramus 2009. ISBN-13: 9781904905110.

Každý islamský finančný dom má výbor, ktorý je zložený z bankárov, ale aj duchovných, ktorých úlohou je posúdiť novú transakciu s pravidlami šáríe. Preto môže vzniknúť situácia, kde sa stanoviská jednotlivých bank môžu líšiť. Morálne a etické ohľady pri finančných rozhodnutiach sa môžu svetovým bankám zdať zastarané.

Spomínaným kľúčovým prvkom je zatracovanie úroku, vyjadrený pojmom ríba avšak západné krajiny s týmto prvkom nesúhlasia a ich názor je, že islamské bankovníctvo obchádza úrok rôznymi inými cestami.

Islamské bankovníctvo je regulované, ale netvorí pevne kodifikovaný právny systém. Zahŕňa všetky vzťahy medzi Bohom a človekom. Nielenže zakazuje úrok, ale aj účasť pri obchode s bravčovým mäsom alebo jeho výrobou, tabaku, alkoholu, lotérie, hazardu a prostitúcie.

Islamské bankovníctvo sa líši od svetových bánk tým, že uskutočňuje finančné operácie len do výšky vlastných rezerv. Zákaz úroku nerobí z poskytovateľov pôžičiek veriteľov, ale investorov, preto nie je dovolené používať peniaze ako kapitál. Islamské princípy uznávajú iba súčasnú hodnotu peňazí. Svetové banky sa domnievajú, že islamský bankový systém je transparentnejší, poctivejší a celkovo etickejší.

V EÚ má s islamským bankovníctvom najbohatšie skúsenosti práve Veľká Británia. Bankovníctvo s pravidlami šáríe sa vyučuje na viac ako päťdesiatich školách. Tri štvrtiny britských moslimov uprednostňuje práve islamský kódex, ale pozitívny je ohlas aj u nemoslimov, ktorí tvoria takmer pätinu ich klientely.[53]

Ani Európska únia nemôže pred týmto vývojovým trendom zatvárať oči. Vo väčšine EÚ krajín je vidieť rozvíjajúci sa trend islamského bankovníctva. Islamská komunita v EÚ uprednostňuje investovanie do bankových ústavov, ktoré dodržiavajú princípy islamského

[53] MUSA, H.: Islamic banking- a new trend of industry. In Acta Aerarii Publici. Vedecký časopis Ekonomickej fakulty UMB. Banská Bystrica: Ekonomická fakulta UMB 2008, roč. 5, č. 1. ISSN 1336-8818.

bankovníctva. Zaujímavosťou je, že nejde len o islamskú komunitu, ale čoraz viac obyvateľov EÚ prejavuje záujem o bankovníctvo bez úroku.

Islamské bankovníctva sa bude vyvíjať ešte rýchlejšie ako tomu bolo doteraz. Vývoj v EÚ krajinách nasvedčuje tomu, že veľká časť uprednostňuje banky, ktoré pracujú na princípoch a zásadách šáríe. Vzorom je Veľká Británia, ktorá sa riadi zásadou žiadne prekážky a žiadne výhody. Potenciál Islamského bankovníctva rastie a je na EÚ, či dá možnosť voľby všetkým svojim občanom.[54]

4.4 Islamské bankovníctvo v Spojenom kráľovstve a USA

Skôr ako sa zameriame na jednotlivé krajiny, je potrebné nahliadnuť na moslimskú populáciu a aktuálny stav. Obrázok č. 6 nám ukazuje rastúci počet moslimov v budúcnosti, ktorí vytvoria významnú časť potenciálnej klientskej základne pre islamské bankovníctvo a inštitúcie vo všeobecnosti.

Obrázok 8 - Globálny odhad moslimskej populácie

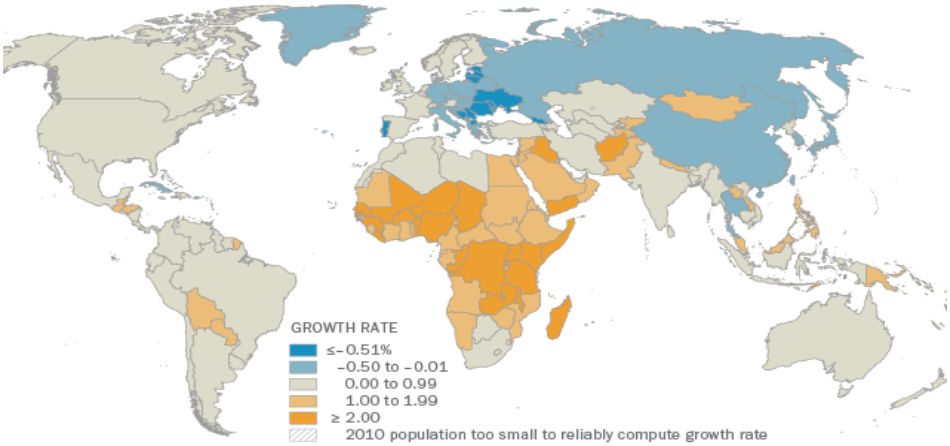

Zdroj: The future of World Religions: Population Growth Projections, 2010 – 2050.

[54] PRESSBURG, A. P. 2011. *Islamské bankovníctvo dobýja svet,* [online]. [cit. 2012-04-09]. Dostupné na internete: <http://profit.etrend.sk/biznis-pribehy/islamske-bankovnictvo-dobyja-svet.html> [publ. 2011-01-13]. 2011 TREND Holding, spol. s r.o.

Spojené kráľovstvo

Hlavné mesto Anglicka, Londýn, prežíva v posledných rokoch rozmach islamského bankovníctva. Expanzia sa rozširuje aj do ďalších západoeurópskych miest s vysokým podielom moslimského obyvateľstva. V Anglicku existuje už niekoľko bánk, ktoré podliehajú pravidlám šáríe. Medzi najznámejšie patria: Europe Arab Bank, Gatehouse Financial, Bank of London and the Middle East, European Islamic Investment Bank, European Finance House atď.

Svoju pozornosť sústreďujú aj na otvorenie šária pobočiek a nezaostávajú ani veľké európske finančné domy. Na základe vývoja islamského bankovníctva sa riadia predpokladom, že nárast počtu klientov dožadujúcich sa islamské bankovníctvo si vyžaduje, aby boli vytvorené pobočky. Anglicko zaraďujeme medzi krajiny s najbohatšími skúsenosťami v rámci islamského bankovníctva. Finančné služby v Anglicku uprednostňujú tri štvrtiny britských moslimov. Aj britský nemoslimovia tvoria zhruba pätinu celkovej klientely.

Britská vláda zohráva najvýznamnejšiu úlohu v otázke podpory rozvoja islamského bankovníctva. Od roku 2000 postupne vytvára priaznivé podmienky pre rozvoj islamského bankovníctva. V podobe daňových a legislatívnych opatrení, ďalej nasledovali novelizácie, ktoré prispievajú k budovaniu trhovej pozície, vďaka islamským produktom. Všetky informácie nasvedčujú tomu, že Anglicko bude naďalej pokračovať v podpore a rozvoji islamského bankovníctva.[55]

USA

Islamské bankovníctvo pôsobí na americkom kontinente veľmi krátko. Štáty USA reagovali na doteraz vzniknuté problémy veľmi pružne. Ak sa pozeráme na veľkosť krajiny, potenciál islamského bankovníctva je z hľadiska rozšírenia služieb zatiaľ nevyužitý.

---

[55] PRESSBURG, A. P. 2011. *Islamské bankovníctvo dobýja svet,* [online]. [cit. 2012-04-09]. Dostupné na internete: <http://profit.etrend.sk/biznis-pribehy/islamske-bankovnictvo-dobyja-svet.html> [publ. 2011-01-13]. 2011 TREND Holding, spol. s r.o.

Priemerné nezávislé odhady počtu moslimov žijúcich v USA sa pohybujú na úrovni 6 – 8 miliónov. Americký štatistický úrad nezhromažďuje v rámci demografických údajov informácie o vierovyznaní, preto sú odhady, ktoré by boli spoľahlivé v tomto prípade nemožné. Štáty, v ktorých žije najväčšia časť moslimov sú na východnom pobreží v New Yorku, New Jersey, v Pennsylvánii, Massachusetts, Maryland, Georgia a Florida. V oblasti stredozápadu ide o štáty Illinois, Texas, Michigan. Na západnom pobreží je najviac moslimov v Kalifornii.

Islamské bankovníctvo v USA využívajú najmä v oblasti financovania nehnuteľností. Medzi najvýznamnejšie banky, ktoré sú v súlade s princípmi a pravidlami šáríe sú: Guidance Residential, University Islamic Financial, Devon Bank a American Finance Home Lariba. New York má jedinú veľkú banku, ktorá poskytuje v USA islamské bankovníctvo spojené s finančnými službami a podliehajúcimi pravidlám šáríe.[56]

4.5 Problémy a perspektívy

Priaznivci Islamského bankovníctva ho prezentujú ako lepšiu alternatívu k svetovému bankovníctvu. Ak má byť lepšou alternatívou islamské bankovníctvo musí preukázať svoju životaschopnosť a existenciu v konkurenčnom boji neislamských bank. V čase krízy preukázalo svoju schopnosť omnoho viac ako ostatné banky, práve na základe kritizovaných skutočností. Čaká ho ešte mnoho nezodpovedaných otázok. Problémom je vyriešenie legislatívy, a aj keby sa zmenili všetky zákony v prospech islamského bankovníctva ďalšou otázkou zostáva, či dokážu banky zvládnuť v náležitej kvalite spravovať peňažné fondy, investovať, plniť všetky funkcie, aktívne podnikať, kontrolovať spoločnosti ať.d., pretože Islamské bankovníctvo vyžaduje tieto znalosti v princípe mudáraby a mušáraky.

---

[56] *Populácia moslimov má rásť oveľa rýchlejšie, predovšetkým v Európe.* [online]. [cit. 2012-04-09]. Dostupné na internete: <http://spravy.pravda.sk/populacia-moslimov-ma-rast-ovela-rychlejsie-predovsetkym-v-europe-1fo-/sk_svet.asp?c=A110127_110539_sk_svet_p12> ČTK [publ. 2011-01-27].

Obrázok 9 - Problémy z hľadiska interného prostredia

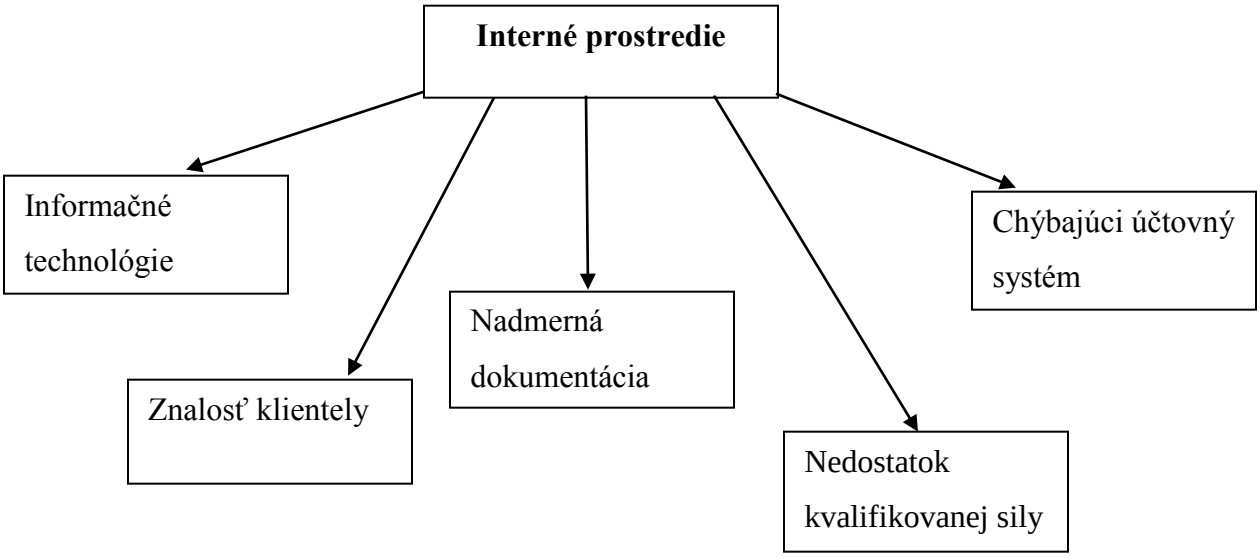

Zdroj: Musa, 2011, vlastné spracovanie.

- Informačné technológie – predstavujú veľkú výzvu pre islamské inštitúcie. Vytvorenie informačných systémov, ktoré by podporili súčasné produkty, ale umožnili by aj tvorbu nových inovatívnych produktov, by priniesli výhody nie len pre banky, ale aj pre klientov.
- Znalosť klientely – tvorí veľký význam islamského bankovníctva, pretože dodržiavajú tvz. normu KYC, čo v preklade znamená poznaj svojho zákazníka. Dostatok informácií o klientovi považujú za jednu z najdôležitejších podmienok. Samozrejmosťou je dodržanie podmienok a princípov šáríe, aby nedošlo k zrušeniu obchodu medzi bankou a klientom z titulu nevhodnej ponuky zo strany banky.
- Nadmerná dokumentácia – každá operácia si v islamskom bankovníctve vyžaduje množstvo dokumentov, pretože operácie sú zložené z niekoľkých fáz. Efektívnejšia administratíva je možná skrátením niektorých operácií, zrušením papierovej dokumentácie a podporou elektronickej formy komunikácie, čo je súčasným trendom moderných spoločností.
- Nedostatok kvalifikovanej sily – je dôsledkom rýchleho rozvoja globálneho islamského bankovníctva. Riešenie našli v zamestnaní odborníkov z konvenčných

bánk, však tu vznikajú problémy, pretože odborníci sú nositeľmi konvenčných postupov a nie vždy sú v súlade s pravidlami šáríe. Islamské banky začali vytvárať školy a vzdelávacie strediská na prípravu kvalifikovanej pracovnej sily.

- Chýbajúci účtovný systém – v islamskom bankovníctve je zavedených niekoľko účtovných štandardov a predpisov, ale práve z tohto dôvodu, že ich je niekoľko vznikajú obavy z rôznorodosti. Najvýznamnejšie inštitúcie vytvorili účtovné štandardy a organizáciu pre účtovníctvo islamských finančných inštitúcií.[57]

Spomínané problémy priniesli potrebu vypracovania jednotných pravidiel pre islamské bankovníctvo. Medzinárodná konferencia o islamskej ekonomike a bankovníctve zhrnula trendy v islamskom bankovníctve do niekoľkých bodov.

- Základným podnetom pre inováciu a skvalitňovanie služieb je rast konkurencie v odvetví bankovníctva. Rozširovanie islamského bankovníctva pokračuje, čoho dôsledkom sú nové inštitúcie, ktoré zakladajú ďalšie pobočky.
- Zaznamenala sa premena islamského bankovníctva, pretože sa z miestneho špecifika stáva globálny fenomén
- Súčasne sa s rozvíjajúcim islamským bankovníctvom sa vyvíjajú aj podporné inštitúcie a činnosti s cieľom rozvoja. Vytvárajú sa pravidlá pre účtovníctvo v islamských inštitúciách
- Islamské bankovníctvo sa dostáva do povedomia vedeckých a výskumných inštitúcií, ale taktiež sa stáva predmetom vysokoškolského odborného vzdelávania na univerzitách.
- Islamské bankovníctvo ani zďaleka nevyužíva svoj potenciál a medzi jeden z dôvodov patrí aj nedostatočné konkurenčné prostredie.

[57] MUSA, H.: Islamic banking- a new trend of industry. In Acta Aerarii Publici. Vedecký časopis Ekonomickej fakulty UMB. Banská Bystrica: Ekonomická fakulta UMB 2008, roč. 5, č. 1. ISSN 1336-8818.

- Do popredia sa dostala potreba vytvorenia jednotných pravidiel fungovania bankového systému a dohľad nad ním.[58]

4.5.1 Výhody a nevýhody Islamského bankovníctva

Aby sme mohli objektívne zhodnotiť výhody a nevýhody islamského bankovníctva a jeho možný vplyv na stabilizáciu celosvetových trhov, elimináciu podobných kríz v budúcnosti, je veľmi dôležité poznať, aké sú predpoklady na vývoj bankovníctva. Diplomová práca už isté trendy naznačila.

Islamské banky sú nútené prispôsobovať sa novým globálnym výzvam najmä z toho dôvodu, že pôsobia v medzinárodných organizáciách. Úloha islamských bánk spočíva v stupni globalizácie islamských finančných systémov a nástrojov, ktoré poskytujú islamské banky. Taktiež závisí od ich prispievania k uspokojovaniu finančných a investičných potrieb pre rôzne sektory v celom svete. Globalizačná stratégia je vytvorená z týchto znakov:

- Inštitucionálny rámec – dozor nad organizáciou islamských bánk, dôraz na účtovné štandardy s cieľom uľahčenia procesu kontroly, dohľad a revízia, efektívne riadenia likvidity
- Náboženský rámec – zjednotenie náboženského pohľadu na nové dilemy v rámci bankového systému
- Propagačný rámec – Islamská rozvojová banka spolupracuje s ďalšími bankami na vybudovaní dobrého mena, na šírení vízie, myšlienok a princípov islamského bankovníctva, zaoberajú sa konferenciami, seminármi, ktoré sú pravidelne organizované, realizujú publikačnú činnosť, všetko v snahe dosiahnuť stanovené ciele, ich poslanie a služby spojené s pravidlami šáríe
- Veda a výskum – islamské bankovníctva predstavuje nový trend v predmete výskumu vedeckých inštitúcií nielen o islamskom svete, ale aj islamské

[58] AKCEM, M. and GILLIAM, L.: Principles of Islamic Banking: Dept Versus Equity Financing. Middle East Policy 9(1): 124-138. 2002. ISSN 0026-3141.

bankovníctvo zvyšuje záujem, v súčasnosti je možné študovať islamské bankovníctvo ako vedný odbor na univerzitách.[59]

Dôležitým pre islamské bankovníctvo ostáva zachovanie si svojich špecifík a schopnosti dodržiavania pravidiel a princípov šáríe aj v prostredí, ktoré sa neustále mení. Jeho silný vplyv, by mohol spôsobiť neprimerané prispôsobenie sa islamských bánk svetovým trendom. Vytvorili sme SWOT analýzu, v ktorej sme v niekoľkých bodoch zhrnuli výhody a nevýhody resp. silné a slabé stránky islamského bankovníctva, ktoré predstavuje vyvíjajúci sa trend v oblasti svetového bankovníctva. Ďalej sme sa zamerali na príležitosti a ohrozenia, ktoré plynú z rýchlo rastúceho trendu.

Tabuľka 5 - SWOT analýza islamského bankovníctva

VÝHODY (silné stránky)	**NEVÝHODY (slabé stránky)**
➢ Uplatňovanie pravidiel a princípov šáríe	➢ Náročnosť administrácie
➢ Pri rozhodovaní ostávajú morálne a etické hodnoty	➢ Potreba kvalifikovaných odborníkov v oblasti šáríe, v prípade rastu islamského bankovníctva, by sa mohlo prejaviť ich nedostatok
➢ Rozhodnutia ostávajú v rukách šáríe	➢ Hodnotenie projektov nie je vždy rovnaké, v praxi existujú situácie kedy jedna banka projekt odmietne a druhá ho naopak schváli
➢ Jeden zo základných princípov je spravodlivosť	➢ Vo všeobecnosti nejednotný systém
➢ Obchodovanie sa uskutočňuje do výšky vlastných rezerv	➢ Nedostatočná štandardizácia v islamskom bankovníctve

[59] ALWADI, M., SAMHAN, H.: Islamic banking – theory and practice. Amman: Dar Almassira 2009. ISBN 978-9957-063-290.

➢ Rozloženie rizika na banku a klienta	➢ Základom je dodržiavať pravidlá šáríe, otázkou je konkurencieschopnosť špecifických islamských produktov v meniacich sa trhových podmienkach
➢ Na zisku alebo strate sa zúčastňujú obe strany	➢ Nedostatočné konkurenčné prostredie blokujú potenciál ďalšieho rozvoja
➢ Špecifický prístup ku klientovi	➢ Riziko ale aj hrozba islamizácie v Európe, Afrike, Číne a Indii
➢ Špecifické produktové portfólio	➢ Potreba odborníkov pri uplatňovaní mudaraby a mušaraky
➢ Prehľadnejšie informácie o nákladoch v prípade pôžičky	➢ Orientácie len na krátkodobé obchody (dlhodobým projektom sa islamské banky vyhýbajú)
➢ Nové obchodné príležitosti s orientáciou aj na moslimskú aj na nemoslimskú klientelu	
PERSPEKTÍVY (príležitosti)	**PROBLÉMY (ohrozenia)**
➢ Rozširovanie islamského bankovníctva dôsledkom sú nové inštitúcie, ktoré zakladajú ďalšie pobočky	➢ Informačné technológie
➢ Z miestneho špecifika sa stáva globálny fenomén	➢ Znalosť klientely
➢ Vytvárajú sa pravidlá pre účtovníctvo v islamských inštitúciách	➢ Nadmerná dokumentácia
➢ Stáva predmetom vysokoškolského odborného vzdelávania na univerzitách	➢ Nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily
➢ Nevyužíva svoj potenciál a medzi jeden z dôvodov patrí aj nedostatočné konkurenčné prostredie	➢ Chýbajúci účtovný systém
➢ Do popredia sa dostala potreba vytvorenia jednotných pravidiel fungovania bankového systému a dohľad nad ním	

Zdroj: Vlastné spracovanie.

4.5.2 Kritika Islamského bankovníctva

Napriek tomu, že islamské bankovníctvo má množstvo zástancov, ktorí uznávajú vyvíjajúci sa trend, objavuje sa aj množstvo kritikov, ktorí majú úplne iné názory na princípy tohto bankovníctva. Jedným z nich je aj profesor ekonómie Timur Kuran, ktorý pracuje na Univerzite v Južnej Kalifornii a islamskú ekonómiu považuje za projekt, ktorý pomáha živiť akúsi ilúziu o moslimoch, ktorí dokážu vyriešiť väčšinu socioekonomických problémov a to len prostredníctvom dodržiavania pravidiel a princípov islamu. Podľa profesora Kurana islamské bankovníctvo podnecuje vznik radikálnych islamských ideológií a prispieva k šíreniu nemoderných protizápadných prúdov. Kritizuje najmä islamských ekonómov a to z toho dôvodu, že veľkú pozornosť venujú zákazu úroku, prerozdelenou bohatstva prostredníctvom zákatu a islamským normám ekonomického správania. Kuran zdôrazňuje, že touto pozornosťou prehliadajú celý rad významnejších otázok, akými sú napríklad ekonomické dôsledky diskriminácie medzi pohlaviami a pod. Vo svojich štúdiách uvádza na príklade Malajziu, kde poukazuje na nefunkčnosť zakátového systému, kde väčšina vybraných prostriedkov bola prerozdelená do iných častí krajiny. Výsledkom toho vznikla situácia, keď chudobná obec, ktorá žije z pestovania ryže, a do systému prispievala, nedostala z vybraných prostriedkov nič späť. Tieto tvrdenia sme zhrnuli do niekoľkých bodov nasledovne:[60]

- Nízke sadzby obmedzujú príjem zo zakátu, systém má veľké medzery a tým pádom si väčšina ľudí platbám vyhýba.
- Vysoké administratívne náklady spájané so zakátovým systémom, ktoré dokonca zhoršuje aj miera korupcie.
- Príjmy nie sú správne používané- neodstraňuje chudoba, ale využívajú ich na vzdelávanie a púte do Mekky.
- Žiadne obdobie islamských dejín neposkytuje dôkazy a znížení chudoby prostredníctvom islamského systému bankovníctva.

---

[60] BERÁNEK, O. – ŤUPEK, P. 2008. *Dvojí tvář islámské charity*, Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2008. 219 s. ISBN 978-80-7325-163-5.

4.6 Islandské bankovníctvo

Bankovníctvo Islandu je pomerne jednoduché, zložené z malého počtu bánk, burzy a konzervatívnej centrálnej banky. Malý predpoklad nato, že sa kríza prejaví na takejto malej ekonomike do takej miery akou bola skutočnosť. V roku 2000 bol Island prosperujúcou ekonomikou. Vznik Islandskej krízy spočíval v tom, že krajina svoje finančné zámery upriamila na zahraničie a rozhodnutie stať sa finančným centrom stálo Islandské bankovníctvo bankrot. V roku 2008 skrachovali tri najväčšie banky a Island bol nútený požiadať o pomoc Medzinárodný menový fond.

V krajine, v ktorej sú po kolapse doteraz zavedené kontroly pohybu kapitálu, prišli z návrhom na reformu monetárneho systému. Navrhli zrušiť systém frakčného bankovníctva a zaviesť formu verejných peňazí. Monetárny systém pred zavedením reformy funguje nasledovne:

Existujú dva typy peňazí – peniaze centrálnej banky a peniaze súkromnej banky. Peniaze centrálnej banky tvoria bankovky a mince, čiže fyzické peniaze a rezervy, ktoré majú banky na účte v centrálnej banke. Komerčné banky vytvárajú peniaze s každým úverom vytvoria aj vklad. Vklad, ktorý je záväzkom banky si jeho vlastník môže zmeniť za hotovosť alebo presunúť na iný účet v banke – elektronické peniaze. Je dôležité vedieť, že na tvorbe peňazí profitujú banky. Dôvod spočíva v tom, že do reálnej ekonomiky ich púšťajú s úrokom. Banky na svoje záväzky taktiež vyplácajú úroky, ale sú omnoho nižšie ako úroky na ich pôžičky, ktorými dosahujú zisk. Taktiež je potrebné uvedomiť si, že banky nepožičiavajú vklady alebo peniaze centrálnej banky, ale svojimi pôžičkami vytvárajú nové peniaze. Banky sú pri tvorbe peňazí obmedzované kapitálovými požiadavkami a dopytom po úveroch. Dopyt však závisí od výšky úrokov a tú dokáže ovplyvniť centrálna banka práve tým, že stanoví úročenie rezerv.

Systém, z ktorého pri tvorbe peňazí profitujú banky čo ich motivuje rozdávať čo najviac úverov, a centrálne banky tomu nie vždy dokážu zabrániť, vedie k finančným krízam. **Monetárna reforma Islandu znie nasledovne:** Odobrať bankám funkciu tvorby a

prerozdeľovania peňazí. Úlohou tvorby poveriť centrálnu banku a úlohou prerozdeľovania poveriť parlament. Dôvod existencie centrálnej banky nespočíva v tvorbe zisku, a tým by sa odstránila nadmerná tvorba peňazí za účelom zisku. V tomto prípade, majú klienti bánk možnosť rozhodnúť sa, čí chcú svoje peniaze na transakčnom účte alebo na investičnom. Peniaze, ktoré majú klienti na transakčnom účte sú v centrálnej banke a nie sú úročené. Vzniká tak záväzok voči centrálnej banke. Poplatky sa vedú za vedenie transakčného účtu za výber hotovosti, prevod atď. Elektronické peniaze ostávajú na účtoch v centrálnej banke a tým strácajú význam rezervy na vyrovnávanie transakcií medzi bankami.

Výhody z monetárnej reformy Islandu:[61]

- Objem peňazí v obehu nie je závislý na úverových cykloch.
- Centrálna banka priamo ovplyvňuje objem peňazí v obehu.
- Nové peniaze do ekonomiky prúdia formou aktív a nie vo forme dlhu.
- Možnosť zneužitia tvorby peňazí na osobné obohatenie je veľmi obmedzená.
- Znížil sa časový nesúlad medzi záväzkami a pohľadávkami bánk.
- Nižšie úrovne dlhu prinášajú nižšie úrokové sadzby.

Krajina sa v súčasnosti stáva akýmsi experimentom, či takýto monetárny systém môže fungovať, pretože je postavený na úplne iných princípoch, akými sú doterajšie systémy centrálnych a komerčných bánk.

[61] Hayman A., (2016). Iceland's recovery: on thin ice?, *Property Week.com* , retriever 20 October 2016, http://www.propertyweek.com/in-depth/analysis-features/ice-lands-recovery-on-thin-ice?/5082003.article.

ZÁVER

Predkladaná diplomová práca poskytuje komplexný pohľad na centrálne bankovníctvo, vývoj, podstatu, postavenie, funkcie a ciele vybraných centrálnych bánk. K hlavným subjektom globálnej ekonomiky, ktoré ovplyvňujú finančné trhy, patria globálne systémy centrálneho bankovníctva, ku ktorým patrí Federálny rezervný systém a Európska centrálna banka spolu s ďalšími gigantmi centrálneho bankovníctva – Anglickou centrálnou bankou a Japonskou centrálnou bankou. Najrozsiahlejšiu časť v teoretickej časti sme venovali práve globálnym systémom centrálneho bankovníctva. Priblížili sme ich vývoj, riadenie a orgány dohľadu. Okrem týchto základných aspektov sme veľkú pozornosť venovali výkonu a mandátu menovej politiky, v ktorej sme našli spoločné, ale aj odlišné znaky. Analyzovali sme jednu z najstarších centrálnych bánk, ktorou je Anglická centrálna banka a naša pozornosť sa zamerala aj na Japonskú centrálnu banku. Pri analýze centrálnych bánk ECB, FED, BOE, BOJ sme objavili mnoho spoločných znakov, ale zaujali nás najmä odlišnosti. Stanovené ciele majú centrálne banky v podstate rovnaké, výnimkou je Federálny rezervný systém, ktorého okrem rovnakých cieľov s ECB, BOE, BOJ sú ďalšie ciele – nízka miera nezamestnanosti a tempo ekonomického rastu.

- Ciele ECB: Inflácia 2%, cenová a menová stabilita, stabilita finančného sektora.
- Ciele FEDu: Inflácia 2%, cenová a menová stabilita, nízka miera nezamestnanosti, tempo ekonomického rastu.
- Cieľ BOE: inflačný cieľ 2%, cenová a menová stabilita, stabilita finančného sektora.
- Ciele BOJ: inflácia 2%, cenová a menová stabilita, stabilita finančného sektora.

Ďalej sme sa zaoberali nezávislosťou centrálnych bánk, kde sme využili index nezávislosti GMT, ktorý podáva komplexnejší pohľad z toho dôvodu, že rozlišuje politické a ekonomické hľadisko. Z politického hľadiska poskytuje samostatnosť pri volení cieľov menovej politiky a vychádza z nasledujúcich kritérií:

- Menovanie guvernéra bez účasti.
- Menovanie guvernéra na viac ako 5 rokov.
- Menovanie Rady CB bez účasti.
- Menovanie Rady CB na viac ako 5 rokov.
- Nie je povinné zastúpenie vlády v Rade CB.
- Menová politika nemusí byť schvaľovaná vládou.
- CB je povinná zo zákona sledovať cenovú stabilitu.
- Existencia zákonného opatrenia pre riešenie konfliktu medzi CB a vládou.

Zistili sme, že najvyššou mierou politickej nezávislosti sa môže pýšiť ECB, ktorá dosiahla najvyšší počet stanovených bodov. Za ňou nasleduje Federálny rezervný systém a treťou centrálnou bankou v politickej nezávislosti je Anglická centrálna banka. Najnižšiu mieru politickej nezávislosti dosiahla podľa indexu GMT Japonská centrálna banka. Z ekonomického hľadiska nezávislosť poskytuje samostatnosť centrálnych bánk pri výbere nástrojov menovej politiky a vychádza z nasledujúcich kritérií:

- Neexistuje automatický proces, na základe ktorého vláda získa priamy úver.
- Vláde je poskytovaný priamy úver za tržnú úrokovú mieru.
- Vláde je úver poskytovaný dočasne.
- Vláde je poskytovaný úver v obmedzenej výške.
- CB sa nezúčastňuje na primárnom trhu vládneho dlhu.
- Diskontnú sadzbu určuje CB.
- CB nezodpovedá za dohľad nad bankovým sektorom alebo zodpovednosť je zdieľaná s inou inštitúciou.

Najvyššiu mieru ekonomickej nezávislosti podľa indexu GMT predstavuje Európska centrálna banka spolu s Anglickou centrálna bankou, pretože spĺňajú všetky kritériá. Za nimi nasleduje Federálny rezervný systém a ekonomicky najzávislejšou centrálnou bankou je Japonská. Analýza poslúžila na komparáciu menových politík a stanovených cieľov bankových giga systémov.

Po preskúmaní jednotlivých centrálnych bánk sme si položili otázku, či dokážu bankové systémy plynule a efektívne zabezpečiť všetky stanovené úlohy, ktoré sú nevyhnutné pre správne fungovanie trhovej ekonomiky a rozhodli sme sa analyzovať rýchlo rastúci trend, ktorým je v súčasnosti islamské bankovníctvo. Na základe odbornej literatúry, dostupných zdrojov, metód komparácie a analýzy získaných poznatkov môžeme v islamskom bankovníctve vyzdvihnúť najmä etické a morálne princípy. Islamské bankovníctvo svoje princípy uplatňuje, zakazuje špekulatívnosť a orientuje sa na spoločensky prijateľné investície. Je pravdou, že vo svojich rozhodnutiach je konzervatívne, ale neriadi sa len víziou maximalizácie zisku za akúkoľvek cenu. V období krízy islamské bankovníctvo každým rokom rástlo a na základe svojej činnosti nepociťovalo dopad do takej miery ako svetové banky. Aj to je jeden z dôvodov, ktorým si získalo svojich priaznivcov aj z nemoslimského prostredia. Napriek tomu, že islamské bankovníctvo pozitívne naštartovalo svoj vývoj, má pred sebou ešte dlhú a zložitú cestu vývoja. Musí sa primárne zamerať na tieto ciele – komplexnosť, adaptáciu bankovej regulácie iných krajín, zdokonaliť svoje technológie, aby udržali krok s okolitým svetom. Islamský systém čaká dopracovanie štandardov a zjednotenie prístupu. Zároveň dôležitým krokom k úspechu je výchova a vzdelávanie v oblasti šárie, pretože im chýba dostatok kvalifikovaných odborníkov. Toto všetko by mohlo znamenať budúci úspech a konkurencieschopnosť. Vývoj moslimskej populácie jasne preukazuje, že počet moslimov neustále rastie, a nie len v Európe, ale aj v ostatných krajinách a vytvára predpoklad pre vznik islamských bánk.

V závere práce sme vytvorili SWOT analýzu, ktorá nám poukazuje na výhody islamského bankovníctva – medzi tie môžeme zaradiť: uplatňovanie pravidiel a princípov šárie, morálne a etické hodnoty, rozhodnutia ostávajú v rukách šárie, za základný princíp je považovaná spravodlivosť atď. Medzi nevýhody islamského bankovníctva patria: náročná administrácia, kvalifikovaní odborníci, nejednotný systém, konkurencieschopnosť atď. SWOT analýza predstavuje nástroj, ktorý hodnotí výhody a nevýhody, ale zameriava sa aj na príležitosti a hrozby. Islamské bankovníctvo má ešte mnoho prekážok a ohrození, ktorým musí čeliť, aby sa stalo konkurencieschopné.

Posledná časť venuje pozornosť Islandskému centrálnemu bankovníctvu, ktoré bolo pred krízou jednou z najprosperujúcejších ekonomík. Po kríze sa situácia výrazne zmenila, pretože prišiel bankrot troch najväčších Islandských bánk. Islandský systém prišiel s návrhom novej monetárnej reformy, ktorú sme v práci rozobrali a vyvodili sme výsledky. Medzi výhody novej monetárnej reformy Islandského centrálneho bankovníctva patria:

- Objem peňazí v obehu nie je závislý na úverových cykloch.
- Centrálna banka priamo ovplyvňuje objem peňazí v obehu.
- Nové peniaze do ekonomiky prúdia formou aktív, a nie vo forme dlhu.
- Možnosť zneužitia tvorby peňazí na osobné obohatenie je veľmi obmedzená.
- Znížil sa časový nesúlad medzi záväzkami a pohľadávkami bánk.
- Nižšie úrovne dlhu prinášajú nižšie úrokové sadzby.

Krajina sa stáva akýmsi experimentom, či takýto monetárny systém môže fungovať, pretože je postavený na úplne iných princípoch, akými sú doterajšie systémy centrálnych a komerčných bánk. Bude zaujímavé sledovať, akým smerom sa posunie centrálne bankovníctvo. V každom prípade si centrálne bankovníctvo môže vziať inšpiráciu z určitých prvkov obsiahnutých v islamskom bankovníctve ako aj určité výhody z reformy Islandského centrálneho bankovníctva.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

1. AKCEM, M. and GILLIAM, L.: Principles of Islamic Banking: Dept Versus Equity Financing. Middle East Policy 9(1): 124-138. 2002. ISSN 0026-3141.
2. ALWADI, M. - SAMHAN, H. Islamic banking – theory and practice. Amman, Jordan :Dar almassira, 2009. ISBN: 978-9957-063-290.
3. Annual Report 2009. Bank of England, 2009. 99 s. ISSN 1467-016x.
4. ARMSTRONGOVÁ , K.: Islam, 1 vydanie, Slovart Bratislava, 2002. ISBN: 80 7145-683-7.
5. BABULÍKOVÁ G.W.: Islamská ekonomie a bankovnictví. 1.vydanie, Praha: Dar Ibn Rushd, 2001. ISBN 80-86149-33-1.
6. BELÁS, Jaroslav.: RETAIL BANKING. Teoretické, metodologické a riadiace aspekty. IURA Edition 2008. 207 strán. ISBN 978-80-8078-190.
7. BERÁNEK, O. – ŤUPEK, P. 2008. Dvojí tvář islámské charity, Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2008. 219 s. ISBN 978-80-7325-163-5.
8. BOFINGER, P.: Monetary Policy - goals, institutions, strategies and instruments, New York: Oxford University Press, 2001. 454 s. ISBN 978–01-99240-57-9.
9. CARGILL,T.F, - HUTCHINSON. M. M- ITO- T. Financial policy and central banking in Japan. Cambridge, Mass.: MIT Press, c2000. ISBN 0262032856.
10. Cecchetti, S. G. – Ò Sullivan, R. (2003): The European Central Bank and the Federal Reserve. Oxford Review of Economic Policy, 19, č. 1, s. 30 – 43.
11. DUFALA, V. 1999. Z histórie Európskeho bankovníctva. Košice : Východoslovenské tlačiarne, 1999. 179 s. ISBN 80-7132-017-X.
12. DUFALA, Václav.: Z histórie európskeho bankovníctva. 2. Prepracované vydanie. Východoslovenské tlačiarne. Košice 1997, 177 strán. ISBN 80-7132-017-X.
13. DYSON, K., MARCUSSEN, M. 2009. Central Banks in the Age of the Euro. New York : Oxford University Press, 2009. 451 s. ISBN 978-0-19-921823-3.
14. Gerlach, S. (2004): The Two Pillars of the European Central Bank. Economic Policy, 19, p. 390 – 439.

15. Hester, D. D. (2008): Federal Reserve System. The New Palgrave Dictionary of Economics. Second Edition. London: Macmillan Publishers Ltd.

16. HORVÁTHOVÁ E., 2009. Bankovníctvo. Ţilina: Georg, 2009. 604 s. ISBN 978-80-89401-03-1.

17. JÍLEK J.: Peníze a měnová politika Prvé vydanie Praha: Vydavateľstvo GRADA Publisihn, 2011 215 s. ISBN: 978-80-7261-230-7.

18. KOTLEBOVÁ, J. a spol. 2007. Európska centrálna banka a riadenie likvidity bankového systému v Európskej hospodárskej a menovej únii. Bratislava: Habilitačné a inauguračné prednášky, 2007. 50 s. ISBN 978-80-225-2387-5.

19. KOTLEBOVÁ, J., SOBEK, O. 2007. Menová politika-stratégie, inštitúcie, nástroje. Bratislava : Iura Edition, 2007. 317 s. ISBN 978-80-8078-092-0.

20. KOTLEBOVÁ, Jana.: Medzinárodné finančné centrá. IURA Edition 2004. 291 strán. ISBN 8089047831.

21. MEČÁR, M. – CHORVÁTOVÁ , J. [31.08.2010 | 9/2010 | Trendy] Bankovníctvo v islamskom svete, ISSN 1337- 7574.

22. MUSA, H. 2011. Islamské financie a bankovníctvo, Bratislava : Iura Edition, spol. s.r.o., 2011. 118 s. ISBN 978-80-8078-412-6.

23. MUSA, H.: Islamic banking- a new trend of industry. In Acta Aerarii Publici. Vedecký časopis Ekonomickej fakulty UMB. Banská Bystrica: Ekonomická fakulta UMB 2008, roč. 5, č. 1. ISSN 1336-8818.

24. MUSA, H.: Islamic Financial and Banking System . In: Ekonomika: problemi toorii ta praktiki. Zbornik naukových prac, Vipusk 244, Tom V. Dnipropetrovsk, 2008. ISBN 978- 966-8736-05-6. ISSN 1561-6908.

25. NEMEC, M. 2008. Stratégie menovej politiky. Bratislava : Ekonóm, 2008. 76 s. ISBN 978-80-225-2534-3.

26. POLOUČEK, Stanislav. a kol.: Bankovnictví. Nakladatelství C. H. Beck Praha 2006. 736 strán. ISBN 80-7179-462-7.

27. PROCHÁZKA, P. 1996. Mezinárodní bankovnictví. Praha : BIVS, 1996. 347 s. ISBN 80-902243-0-X.
28. REVENDA Z.: Centrální bankovníctví Tretie vydanie Praha: Vydavateľstvo MANAGEMENT PRESS, 2011 504 s. ISBN: 978-80-7261-230-7.
29. REVENDA, Zbyněk. Centrální bankovnictví [Revenda, 2001]. 2. rozšířené vyd. Praha: Management Press, 2001. 782 s. ISBN 80-7261-051-1.
30. SCHOON, N.: Islamic Banking and Finance. Spiramus 2009. ISBN-13: 9781904905110.
31. The Bank of England History and Functions. The Bank of England, 1696. 12 s.
32. The British Banking System. London: Central office of information, 1968. 63 s. Quote No.RF.P. 5655/68.
33. WARDE, I. 2010. Islamic Finance in the Global Economy. Edinburgh : University Press, 2010. 272 s. ISBN 9780748627776.

Internetové zdroje

1. Bank of Japan. Explanation of „Money stock statistics“. Research and Statistics Department. [online]. 2014, [cit. 2016-10-12]. Dostupné z < https://www.boj.or.jp/en/statistics/outline/exp/exms.htm/>
2. BOJ, Recent Conduct of Monetary Policy toward a Sustainable Growth Path with Price Stability [online] [cit.20.12.2011] Dostupné na internete: http://www.boj.or.jp/en/mopo/outline/sgp.htm/
3. BoJ. Bank of Japan Act. [online]. Zákon č. 89. Jun 1997. [cit. 2016-10-15]. Dostupné z < https://www.boj.or.jp/en/statistics/outline/exp/exms.htm/>
4. BOJ. Bank of Japan. [online]. [cit. 2016-12-21]. Dostupné z: < https://www.boj.or.jp/en/index.htm/>
5. EURÓPSKA CENTRÁLNA BANKA. 2011. Chronológia opatrení menovej politiky v eurosystéme. In Mesačný bulletin ECB [online]. 2011. č. 12. [cit. 2012-04-10]. Dostupné na internete: <http://www.nbs.sk/_img/Documents/ECBPUB/MESBUL/protected/ mb201112.pdf< ISSN 1830-0111>
6. Federal Reserve System, The (Fed): Mission of The Federal Reserve System, dostupné na internete (25.5.2013): http://www.federalreserve.gov/aboutthefed/mission.htm
7. Federal Reserve System, The (Fed): Semiannual Monetary Policy Reports to the Congress Before the Committee on Banking, Housing, and Urban Affairs, U.S. Senate, Ben S. Bernanke, Chairman of the Fed, dostupné na internete (25.5.2013): http://www.federalreserve.gov/monetarypolicy/mpr_default.htm
8. Hayman A., (2016). Iceland's recovery: on thin ice?, *Property Week.com* , retriever 20 October 2016, http://www.propertyweek.com/in-depth/analysis-features/ice-lands-recovery-on-thin-ice?/5082003.article
9. IŠA, Ján: *Globálne centrálne bankové systémy – Federálny rezervný systém a Eurosystém*, Working Papers, Ekonomický ústav SAV, Bratislava 2008,ISSN

1337-5598 (elektronická verzia), dostupné na internete:< http://www.ekonom.sav.sk/uploads/journals/WP08.pdf>

10. *Populácia moslimov má rásť oveľa rýchlejšie, predovšetkým v Európe.* [online]. [cit. 2012-04-09]. Dostupné na internete: <http://spravy.pravda.sk/populacia-moslimov-ma-rast-ovela-rychlejsie-predovsetkym-v-europe-1fo-/sk_svet.asp?c=A110127_110539_sk_svet_p12> ČTK [publ. 2011-01-27].
11. PRESSBURG, A. P. 2011. *Islamské bankovníctvo dobýja svet,* [online]. [cit. 2012-04-09]. Dostupné na internete: <http://profit.etrend.sk/biznis-pribehy/islamske-bankovnictvo-dobyja-svet.html> [publ. 2011-01-13]. 2011 TREND Holding, spol. s r.o